

MÜLHAK VAKIF YÖNETİCİSİNİN GÖREVDEN ALINMASI (AZLI)

(Dismissal of The Trustee of the Annexed Foundation)

Prof. Dr. Murat DOĞAN*

Dr. Sena BAŞPINAR**

ÖZET

Mülhak vakıflar, 1926 yılında İsviçre'den iktibas edilerek kabul edilen 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve yönetimi vakfedenlerin soyundan gelenlere şart edilmiş vakıflardır. Bu vakıflar, vakfiyelerdeki şartları haiz olduğu mahkeme kararıyla tespit edilen vakıf evlatları tarafından yönetilir ve temsil edilir. Mülhak vakıf yöneticisi, klasik terminolojideki adıyla müteveli, mülhak vakfın amacına ve yürürlükteki mevzuata uymakla yükümlü

---

* Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi, E-posta: murat.dogan@erciyes.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-5428-5254.

** Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, E-posta: sena_baspinar@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8529-1115.

Makale Geliş Tarihi: 13.11.2023

Makale Kabul Tarihi: 22.01.2024

⇒ Atıf Şekli: Murat Doğan ve Sena Başpınar "Mülhak Vakıf Yöneticisinin Görevden Alınması (Azli)", *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19/1 (2024): 1-52.

⇒ Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

olduğu gibi 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ve Vakıflar Yönetmeliği'nde belirlenen diğer görev ve sorumluluklarına da uygun davranmalıdır. Görev ve sorumluluklarına aykırı davranan mülhak vakıf yöneticileri, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından açılacak bir dava neticesinde görevlerinden alınabilecekleri gibi kusurlu fiilleriyle vakfa verdikleri zararları da tazminle sorumlu tutulurlar.

Mahkeme kararıyla görevlerinden alınan mülhak vakıf yöneticileri, Vakıflar Meclisi üyesi olamayacakları gibi beş yıl süreyle aynı vakfın yönetim ve denetim organında da görev alamazlar. Görevden alma (azil) sebeplerinden bazıları ise bu sebeplerle görevlerinden alınan mülhak vakıf yöneticisinin başka bir vakfın yöneticisi ise o görevinden de alınmış sayılmasına ve beş yıl süreyle hiçbir vakfın yönetim ve denetim organında görev alamamasına yol açar. Yöneticisi görevden alınan mülhak vakıf, azami on seneye kadar Genel Müdürlük tarafından temsilen yönetilir. Bu süreçte mülhak vakfa yeni bir yöneticinin atanamaması veya süreyle bağlı olmaksızın vakfedenin soyundan gelenlerin tükenmesi durumunda ise ilgili mülhak vakıf mahkeme kararıyla mazbut vakıflar arasına alınır ve bundan böyle Genel Müdürlükçe yönetilir ve temsil edilir.

Anahtar Kelimeler: Eski Vakıf, Mülhak Vakıf, Vakıf Yöneticisi, Müteveli, Görevden Alma, Azil, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu

EXTENDED ABSTRACT

Foundations in Turkish positive law refers to “fused, annexed, community and tradesmen foundations and new foundations” in accordance with Article 3 of the Foundations Law No. 5737. According to this provision, “new foundations” are those established in accordance with the provisions of the repealed Turkish Civil Code No. 743 and the Turkish Civil Code No. 4721; “old foundations” are fused, annexed, community and tradesmen foundations that were established before 4 October 1926, when the Civil Code No. 743 came into force. Old foundations (“*waqfs*”) are private law legal entities

inherited from the Ottoman legal system and recognized by today's civil law system, pursuant to the Law on Foundations No. 2762, which was enacted as a special Implementing Law pursuant to Article 8 of Law No. 864, and the Law on Foundations No. 5737, which was subsequently enacted to apply to both old and new foundations.

As per Foundations Law no 5737; foundations that were established before the date of entry into force of the repealed Turkish Civil Code No. 743 and must be managed by the descendants of the founder are called "*Annexed (Mulhak) Foundations*". In these foundations, the purpose may be familial ("*waqf ahli*"), charitable ("*waqf hairi*") or semi-familial (mixed). The majority of annexed foundations that continue to exist today are of a semi-family (mixed) nature and are aimed at distributing the surplus income ("*galle*") remaining after the charitable conditions specified in the foundation deed ("*waqfiyya*") are fulfilled to the children of the founder. As of the current data of the General Directorate of Foundations, there are 248 annexed foundations in Turkey. Today, although it is not possible to establish new annexed foundations and to grant legal personality to such foundations, family foundations can be established within the framework of the regulations in the Turkish Civil Code No. 4721, as well as mixed foundations where family and charitable purposes are combined.

Annexed foundations are managed and represented by persons who are descendants of the founder and who are determined by court decision to have the right to manage the foundation in accordance with their waqfiyya and current legislation. These persons are appointed to this position called "*trusteeship/tevlıyet*" by the Foundations Council affiliated with the General Directorate. In the waqfiyyas of annexed foundations, the management body is generally determined as an individual body and consists of a single manager called "*mutawalli*" (waqf manager/trustee) in the classical sense. As a rule, this manager can make all kinds of dispositions regarding the foundation within the framework of mandatory provisions and conditions in the waqfiyya. The duty of foundation management is a

duty based entirely on trust and where the public interest prevails. For this reason, legal liability arises for managers of annexed foundations who fail to fulfill this duty properly or at all, or who use their powers to the detriment of the foundation. The manager of the annexed foundation is obligated to adhere to the foundation's purpose, as well as to current legislation. In this context, managers must comply with the responsibilities set out in Article 10 of the current Law No. 5737 on Foundations, as well as the responsibilities set out in Article 27 of the Regulation on Foundations.

The managerial duty of the annexed foundation manager may be terminated for various reasons. The main reasons that ended the foundation management; dismissal, death, resignation and conviction for one of the crimes in Article 9 of the Foundations Law. The most well-known and most important of these is the dismissal of the foundation manager. Managers of annexed foundations who fail to fulfill their duties and responsibilities may be dismissed from their positions as a result of a lawsuit filed by the General Directorate of Foundations. Additionally, they may be held liable for damages caused to the foundation due to their faulty acts. In order for foundation managers to be dismissed for damages caused to the foundation, their gross negligence or intentional faults must be clearly demonstrated, while for their liability for compensation, their faults at the level of slight or moderate negligence are sufficient.

Managers of annexed foundations who are dismissed from their positions by a court decision are prohibited from becoming members of the Foundations Council. They are also not allowed to serve in the management and control bodies of the same foundation for a period of five years. Some reasons for dismissal may result in the individual being considered dismissed from that position if they hold a managerial role in another foundation. In such cases, they are barred from serving in the management and control bodies of any foundation for five years. In our opinion, this situation creates a contradictory legal result. In our opinion (*de lege ferenda*), no distinction should be made between the reasons for dismissal in terms of their legal

consequences and all foundation managers who lose their credibility by being dismissed should be prohibited from serving in the management and auditing bodies of all foundations for a period of five years. Moreover, since there is public interest in the dismissal of the foundation manager and the legal consequences of this case have an impact on the future, the termination of the duty of the foundation manager – for a reason other than death – before this decision is made does not prevent the court from ruling on the legal consequences of this case for the foundation manager.

If the manager of an annexed foundation is dismissed, the foundation is temporarily managed by the General Directorate for a maximum of ten years. If a new manager cannot be appointed to the annexed foundation for ten years or if the descendants of the founder become extinct regardless of the time limit, the annexed foundation is included among the fused foundations by court decision. It is henceforth managed and represented by the General Directorate. Therefore, the case of dismissal of the trustee of the annexed foundation can be considered as the beginning of the process of including the annexed foundation among the fused foundations, in terms of its legal consequences.

The main purpose of this research is to examine in detail the case of dismissal of the trustee (waqf manager/mutawalli) in annexed foundations in the light of the decisions of the Court of Cassation in terms of Turkish civil law. This issue deserves special scrutiny from the perspective of annexed foundations, which are managed by the descendants of the founder and whose numbers are decreasing every year. As a matter of fact, in order to ensure the existence and continuation of the annexed foundations, which are one of the legal legacies transferred from the Ottoman Empire to Turkish civil law, their unique (*sui generis*) structures must be protected, and they must also be managed and supervised in an effective, systematic and progressive manner in accordance with today's standards. In this context, in our study, firstly the concepts of annexed foundation and annexed foundation management (trusteeship/tevlîyet), the basic

duties and legal responsibilities of the annexed foundation manager are examined in general terms. Later, the case of dismissal of the annexed foundation manager was subjected to a detailed examination. This case has been examined in detail in terms of its parties, subject matter, legal nature, substantive and procedural conditions and legal consequences for the dismissed annexed foundation manager and annexed foundation legal entity.

Keywords: Ottoman Waqf, Annexed (Mulhak) Foundation, Foundation Manager

(Trustee/Mutawalli), Dismissal, Foundation Deed (Waqfiyya), Foundations Law No. 5737

GİRİŞ

Türk pozitif hukukunda vakıflar, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun¹ 3. maddesi gereğince; “mazbut, mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıfları” ifade eder. Bu hükme göre “yeni vakıflar”, mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi² ile 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu³ hükümlerine göre kurulan vakıflar iken; “eski vakıflar” ise 743 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 4 Ekim 1926 tarihinden önce kurulmuş mazbut ve mülhak vakıflar ile cemaat ve esnaf vakıflarıdır. Eski vakıflar, 864 sayılı Kanun'un 8. maddesi⁴ uyarınca özel bir Tatbikat Kanunu olarak yürürlüğe konulan 2762 sayılı Vakıflar Kanunu⁵ ve bu Kanun'u ilga ederek hem eski hem de yeni vakıflara uygulanmak üzere yürürlüğe konulan 5737 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince eski hukuk sisteminden intikal ederek günümüz hukuk düzenince tanınan özel hukuk tüzel kişileridir (VK m. 4). Bu vakıfların bir türü olan mülhak vakıflar, mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlük

---

¹ RG., 27.02.2008, S. 26800.

² RG., 04.04.1926, S. 339.

³ RG., 08.12.2001, S. 24607.

⁴ 864 sayılı Kanunu Medenînin Sureti Mer'iyet ve Şekli Tatbiki Hakkında Kanun m. 8/1 gereğince “Kanunu Medeninin meriyete vaz'ından mukaddem vücade getirilen evkaf hakkında ayrıca bir tatbikat kanunu neşrolunur.”

⁵ RG., 13.06.1935, S. 3027.

tarihinden önce kurulmuş ve yönetimi vakfedenlerin soyundan gelenlere şart edilmiş vakıflardır (VK m. 3).

Mülhak vakıflar, vakfedenin soyundan gelen ve vakfiyelerine⁶ ve yürürlükteki mevzuata göre mülhak vakıf yöneticiliğine (“*tevlîyete*”) hak kazandığı mahkeme kararıyla tespit edilen ve Vakıflar Meclisi’nce⁷ atanan kişilerce yönetilir ve temsil edilir. Mülhak vakıfların vakfiyelerinde yönetim organı genellikle fert organ olarak belirlenmekte ve “*mütevelli*” olarak adlandırılan tek bir yöneticiden oluşmaktadır. Bu yönetici, kural olarak, emredici hükümler ve vakfiyedeki şartlar çerçevesinde vakıfla ilgili her türlü tasarrufta bulunabilir. Bununla birlikte, tamamen güvene dayalı ve kamu yararının ağırlıkta olduğu vakıf yöneticiliği görevini gereği gibi veya hiç yerine getirmeyen veyahut yetkilerini vakfın aleyhine olacak şekilde kullanan mülhak vakıf yöneticilerinin hukuki sorumluluğu doğar. Bu kapsamda, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 10 ve Vakıflar Yönetmeliği m. 27’de belirlenen sorumluluklarına aykırı davranan mülhak vakıf yöneticileri, Vakıflar Meclisi’nin vereceği karara dayalı olarak denetim makamı olan Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün başvurusu üzerine vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesince görevlerinden alınabilirler (VK m. 10/II).

Çalışmamızda öncelikle mülhak vakıf ve mülhak vakıf yöneticiliği (mütevellilik) kavramları, mülhak vakıf yöneticisinin temel görevleri ve hukuki sorumluluğu genel hatlarıyla incelenecek; sonrasında ise mülhak vakıf yöneticisinin görevden alınması davası üzerinde durulacaktır. Bu dava; tarafları, konusu, hukuki niteliği, esasa ve usule yönelik şartları, görevden alınan mülhak vakıf yöneticisi ve mülhak vakıf tüzel kişiliği açısından hukuki sonuçları itibarıyla ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

---

⁶ 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 3 gereğince vakfiye, “*mazbut, mülhak ve cemaat vakıflarının malvarlığını, vakıf şartlarını ve vakfedenin isteklerini içeren belgeleri*” ifade eder.

⁷ Vakıflar Meclisi, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi m. 698/1 gereğince Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün en üst seviyedeki karar organıdır.

I. MÜLHAK VAKIF VE MÜLHAK VAKIF YÖNETİCİLİĞİ (MÜTEVELLİLİK) KAVRAMLARI

A. Mülhak Vakıf Kavramı

Osmanlı Devleti'nde 1826 yılında “*Evkaf-ı Hümayûn Nezâreti*”nin (şimdiki adıyla Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün) kurulmasından sonra yönetimleri bakımından dört vakıf türü ortaya çıkmıştır⁸. Bunlar; “*mazbut*”, “*mülhak*”, “*müstesna*” ve “*meşrutiyet üzere tasarruf olunan*” vakıflardır⁹. Bu vakıflardan yöneticileri (mütevellileri) tarafından idare edilen ancak Nezâret tarafından denetlenen zürri (ehlî/evlâdiye) vakıflar ile cemaat ve esnaf vakıflarına mülhak¹⁰ vakıflar denilmiştir.

1923 yılında imzalanan Lozan Antlaşması'nın da etkisiyle Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanından sonra vakıf hukukuyla ilgili gelişmelere batı hukuku yön vermiştir¹¹. Bu çerçevede, İsviçre Medeni Kanunu'ndan iktibas edilerek 4 Ekim 1926 tarihinde yürürlüğe giren 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi ile birlikte “*eski-yeni vakıflar*” ayırımı yapılmıştır. Bu tarihten önce kurulan vakıflar “*eski*” olarak kabul edilerek haklarında 1935 yılında yürürlüğe giren 2762 sayılı Vakıflar Kanunu hükümleri uygulanmış; bu tarihten sonra kurulan vakıflar ise “*yeni*” olarak kabul edilerek haklarında 743 sayılı Medeni Kanun'un ilgili hükümleri uygulanmıştır¹². Esasen 743 sayılı Medeni Kanun'un

⁸ Bu tarihten önce yönetimleri bakımından Osmanlı vakıfları hakkında kısa bir tarihçe için bkz. Ahmet İşeri, “Vakıflar (Medenî Kanundan Önceki ve Sonraki Vakıf Nevileri ve Hukukî Mahiyetleri)”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21/1, (1964): 232-234.

⁹ Nazif Öztürk, *Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar (Ahkâmü'l-Evkaf)* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995), 200; İrem Karakoç, *Türk Hukuk Tarihinde Vakıf Müessesesi* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2017), 296; Erkin Süeren, “Eski Vakıfların Hukuki Yapısının Evrimi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 3, (2002): 89.

¹⁰ “*Mülhak*” kelimesi, sözlükte, “*bir bütüne sonradan katılmış, takılmış, eklenmiş, ilave edilmiş, ilhak edilmiş, tabi ve ait olan*” anlamlarına gelmektedir. Bkz. Şemseddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî* (İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2021), 1401; Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 34. Baskı, 2020), 841.

¹¹ Karakoç, *Vakıf Müessesesi*, 307. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Seha L. Meray, *Lozan Barış Konferansı Tutanaklar-Belgeler* (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001), Cilt I, Kitap I ve II.

¹² Bu tarihten itibaren yeni kurulan vakıfların eski hukukla ilişkisi tamamen kesilmiş, hatta 1967 yılında 903 sayılı Kanun'la değiştirilene kadar “*vakıf*” terimi yerine “*tesis*” terimi tercih edilmiştir. Osmanlı döneminde kurulan vakıflar hakkında

kabulünden önce uygulanan hukuk sistemine tabi olan eski vakıflar, 1935 yılında bir Uygulama Kanunu olarak yürürlüğe konulan 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'ndan itibaren kendilerine özgü (sui generis) yapıları ve kazanılmış (müktesep) hakları kanun koyucu tarafından bir ölçüde muhafaza edilerek günümüze kadar varlıklarını sürdüren özel nitelikli tüzel kişilerdir.

2008 yılında 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte farklı hukuki statülere tabi tüzel kişiler olsalar da eski ve yeni vakıflar aynı Kanun'a – 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na – tabi kılınmıştır. Bu Kanun'a göre eski vakıflar, mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medeni-si'nin yürürlük tarihinden önce kurulmuş “mazbut”, “mülhak”, “cemaat” ve “esnaf” vakıfları iken; yeni vakıflar ise 743 sayılı eski Medeni Kanun ile 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulan vakıflardır (VK m. 3). VGM'nin 14.07.2023 tarihli güncel verileri itibariyle Türkiye'de, VGM tarafından yönetilen ve temsil edilen mazbut vakıflar hariç tutulduğunda, 248 adet mülhak vakıf, 167 adet cemaat vakfı, 1 adet esnaf vakfı ve 5848 adet yeni vakıf bulunmaktadır¹³.

2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu'nun 1. maddesinde mülhak vakıflar, “A - Mütevelliliği vakfedenlerin ferilerine şartedilmiş vakıflar, B - Cemaatlerce idare olunan vakıflar, C - Bazı sanat sahiplerine mahsus

---

864 sayılı “Kanunu Medeni'nin Sureti Mer'iyet ve Şekli Tatbiki Hakkında Kanun”un (RG., 19.06.1926, S. 402) 8. maddesi uyarınca bir Tatbikat (Uygulama) Kanunu'nun yürürlüğe konulacağı öngörülmüştür. Bunun neticesinde, kanun hazırlık çalışmaları için İsviçre'den çağrılan Prof. Dr. Hans Leemann başkanlığında çalışmalar tamamlanmış ve 1935 yılında 2762 sayılı Vakıflar Kanunu yürürlüğe konulmuştur. Bu Kanun'un 42. maddesi gereğince, “Bu Kanunun hükümleri yürümeğe başlamazdan evvel vukua gelen hadiselerin hukuki hükümleri o hadiselerin vaki olduğu zamanda mer'i esaslara tabi kalır. Bu kanunun hükümleri yürümeğe başladıktan sonraki hadiseler de bu kanun ve sarahat olmayan ahvalde mer'i kanunların hükümleri tatbik olunur.”. Nitekim 743 sayılı eski Medeni Kanun'un vakfı (tesisi) düzenleyen (73 ila 81.) hükümlerinin Osmanlı döneminde kurulan vakıflara doğrudan uygulanması mümkün değildi. Zira, Osmanlı döneminde kurulan vakıflar ile eski Medeni Kanun'da öngörülen vakıflar tamamen farklı bünyelere sahip olup, Osmanlı uygulamasında yüzyıllarca işlenen vakıf hukuku kendi şartları içerisinde zaten tekâmül etmiş bir vaziyetteydi. Bkz. Ali Akyıldız, “Türk Hukukunda Vakıflar Üzerinde Devlet Denetimi” (Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1997), 10.

¹³ Bkz. “Vakıfların Türlerine Göre Dağılımı (14.07.2023)”, (Erişim Tarihi 18.10.2023), https://cdn.vgm.gov.tr/genelicerik/genelicerik_945_290519/vakif-istatistikleri/yeni-vakiflar2023-sorasi/01-vakiflarin-turlerine-gore-dagilimi--14072023.pdf.

vakıflar, Mütevellileri veya seçilmiş heyetleri tarafından idare olunur. Bunların hepsine birden (Mülhak vakıflar) denir.” şeklinde tanımlanmıştı. 5737 sayılı yürürlükteki Vakıflar Kanunu’nda ise cemaat ve esnaf vakıfları bu kapsamdan çıkarılarak¹⁴ mülhak vakıflar, *“mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve yönetimi vakfedenlerin soyundan gelenlere şart edilmiş vakıflar”* olarak tanımlanmıştır (VK m. 3)¹⁵.

Eski vakıflardan *“mazbut”* ve *“mülhak”* vakıf ayırımı vakfın idaresi; *“hayri”*, *“zürri”* ve *“yarı zürri”* vakıf ayırımı ise vakıftan yararlananlar, diğer bir ifadeyle, vakfın amacı açısından yapılmaktadır. Bununla birlikte öğretide ve yargı uygulamasında mülhak vakıf kavramı çoğunlukla, vakfeden tarafından salt kendi soyundan gelenlerin yararlanması amacıyla kurulan, 743 sayılı Medeni Kanun’un kabulünden önceki Türk hukukunda *“zürri/evlâda vakıf”* olarak adlandırılan vakıf türünü ifade edecek şekilde kullanılmaktadır¹⁶. Ancak, günümüzde varlığını sürdür-

¹⁴ Cemaat ve esnaf vakıfları 5737 sayılı Vakıflar Kanunu’nda mülhak vakıflardan farklı iki tür olarak düzenlenmiştir. Nitekim VK m. 2/1’de *“Bu Kanun; mazbut, mülhak ve yeni vakıflar, cemaat ve esnaf vakıfları ile Vakıflar Genel Müdürlüğünü kapsar.”* denilerek bu farklılık açıkça ifade edilmiş, VK m. 3’te ise cemaat ve esnaf vakıfları ayrıca tanımlanmıştır.

¹⁵ 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 3’de yer verilen bu tanım öğretide ileri sürülen bir görüşe göre hatalıdır. Bu görüşe göre mülhak vakıflar açısından önemli olan husus, vakfiyelerinde belirtilen yönetim şekline göre idare edilmesi olup, yönetimin organının mutlaka vakfedenin soyundan gelmesi şart değildir. Bkz. Ömer Çınar, *“Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Galle (Gelir) Üzerinde Vakıf Evlatlarının ve Diğer İlgililerin Hak Sahipliği ve İntifa Hakkı Hayrından Fazla Olan Mülhak Vakıfların Aile Vakfına Dönüştürülmesi”*, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22, (2016): 830. Nitekim bu tür vakıflara *“mülhak”* denilmesinin sebebi öğretide, vakfedenin soyundan gelenlerin yönetime katılması olarak değil, Evkaf Nezareti’nin (günümüzdeki VGM’nin) denetim görevini yerine getirirken zaman zaman yöneticinin iş ve işlemlerine müdahale ve iştirak etmesi olarak gösterilmiştir. Bkz. Mustafa Yılmaz, *Eski Vakıfların ve Taşınmazlarının Günümüzdeki Hukuki Rejimi* (Ankara: Bilge Yayınevi, 2013), 117; Eraslan Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012), 174. Kanaatimizce de mülhak vakıfları diğer eski vakıflardan ayıran kendi vakfiyelerinde gösterilen yöneticiler (mütevelliler) eliyle yönetilmesidir. Ancak çalışmamızda, olan hukuk (de lege lata) çerçevesinde, VK m. 3’te yer alan kanuni tanım üzerinden hareket edilecektir.

¹⁶ Günümüzde varlığını sürdüren mülhak vakıfların birçoğunda hayır şartlarının çok az veya sembolik olma derecesinde olduğundan esasen bu tür vakıfların zürri vakıf niteliğinde olduğu yönünde bkz. Akyıldız, *“Devlet Denetimi”*, 12. Özellikle galle fazlasına müstahak vakıf evladı olduğunun tespiti davalarında bu durumun ge-

ren mülhak vakıflardan salt toplumsal nitelikteki hayır amaçlarıyla kurulanlar (“*hayrî vakıf*” niteliğinde olanlar) mevcut olduğu gibi¹⁷, hayri ve zürri vakıfların birleşiminden oluşan “*yarı zürri/karma vakıf*”¹⁸ niteliğinde olanlar da mevcuttur. Nitekim günümüzde varlığını sürdüren mülhak vakıfların birçoğunun vakfiyesinde hayır şartlarının mevcut olduğu ve ancak bunlar yerine getirildikten sonra geriye kalan “*galle fazlası*”nın¹⁹ vakfedenin soyundan gelenlere dağıtılmasının amaçlandığı, yani yarı zürri (karma) nitelikte oldukları, görülmektedir²⁰.

çerli olduğu yönünde bkz. Özkan Özyakışır, “Galleye Müstehlik (Hak Kazanma)”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10/2, (2019): 389; Serhat Yener, *Eski-Yeni Vakıflar Kanununa Göre Vakıf Evladiyet Hukuku* (Ankara: Savaş Yayınevi, 2018), 45; Halil Cin ve Ahmed Akgündüz, *Türk Hukuk Tarihi* (İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, 2011), 478; Çınar, “Galle”, 828.

- 17 Mülhak vakfın hayri vakıf niteliğinde olduğu, yani galle fazlasının evlada bırakılmayarak salt toplumsal nitelikteki hayır amaçlarına tahsis edildiği bir vakfiye örneği için bkz. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 29.09.2022, E. 2022/3430, K. 2022/7579, www.kazanci.com.tr, E.T. 19.04.2023.
- 18 “*Yarı zürri*”, “*yarı ailevi*” veya “*karma vakıf*” gibi farklı isimlerle de adlandırılan bu tür vakıflarda vakfiyesinde belirtilen hayır şartları yerine getirildikten sonra geriye kalan galle (gelir) fazlasının vakfedenin soyundan gelenlere dağıtılması amaçlanmaktadır. Bkz. Reyhan Şahin Allahverdi, “Zürri Vakıfların İdaresinde Yaşanan Sorunlar”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 43/1, (2016): 315-316; M. Uygur Tazebay, “Osmanlıların Kuruluş Dönemindeki Vakıf Türlerinden Ailevi ve Yarı Ailevi Vakıflar”, *Vakıf Haftası Dergisi*, 4, (1986): 27; Halil Cin ve Gül Akyılmaz, *Türk Hukuk Tarihi* (Konya: Sayram Yayınları, 2022), 342; Bahaeddin Yediyıldız, *XVIII. Yüzyılda Türkiye’de Vakıf Müessesesi: Bir Sosyal Tarih İncelemesi* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2003), 17 vd.; Yener, *Vakıf Evladiyet Hukuku*, 45. Bununla birlikte öğretilerde zürri vakıflar ile yarı zürri vakıfların karıştırıldığı da belirtmek gerekir. Bkz. Çınar, “Galle”, 831.
- 19 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 3 gereğince galle fazlası, “*mazbut ve mülhak vakıflarda, vakfın hayrat ve akarlarının onarımı ile vakfiyelerindeki hayrat hizmetlerin ifasından sonra kalan miktarı*” ifade eder.
- 20 Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün mülhak vakıflarla ilgili seçilmiş verilerinden hareketle bu sonuca ulaşmak mümkündür. Bkz. https://cdn.vgm.gov.tr/genelicerik/genelicerik_943_290519/23mulhak-vakiflarla-ilgili-secilmis-veriler-2015-2.pdf, E.T.: 20.10.2023. Yarı zürri/karma nitelikteki vakıfların Osmanlı Devleti’nde en çok rastlanan vakıf türü olduğu görülmektedir. Nitekim 1300-1453 yılları arasında ait VGM arşivinde bulunan 157 adet vakfiyeden 78 adedinin yarı zürri, 61 adedinin hayri, 2 adedinin belli olmayan ve ancak 16 adedinin zürri vakıflara ait olduğu görülmektedir. Keza Türkiye’de 18. yüzyılda kurulmuş toplam 324 adet vakıftan 244 adedinin yarı zürri (yarı ailevi) nitelikte olduğu ve bu oranın %75’e tekabül ettiği görülmektedir. Bkz. Yediyıldız, *Vakıf Müessesesi*, 15; Tazebay, “Ailevi ve Yarı Ailevi Vakıflar”, 26. Aynı yönde bkz. Fatih Yaşar Mengüç, “Galleye Müstehak Vakıf Evlatlığının Tespiti Davası”, *Adalet Dergisi*, 1/66, (2021): 603.

Günümüzde yeni mülhak vakıfların kurulması ve bu tür vakıflara hukuk düzenince tüzel kişilik sıfatı tanınması mümkün olmamakla birlikte, TMK m. 372 hükmündeki sınırlamalar çerçevesinde, salt aile bireylerinin yararlanması amacıyla aile vakıfları kurulabileceği gibi vakıf senetlerinde belirlenen hayır amaçlarının gerçekleşmesinden sonra arta kalan gelir fazlasının aile bireylerine özgülediği (aile-hayır amaçlı) karma vakıflar da kurulabilir²¹.

B. Mülhak Vakıf Yöneticiliği (Mütevellilik) Kavramı

5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 6/II gereğince *“Mülhak vakıflar, Anayasaya aykırılık teşkil etmeyen²² vakfiye şartlarına göre Meclis tarafından atanacak yöneticiler eliyle yönetilir ve temsil edilir. Vakıf yöneticileri kendilerine yardımcı tayin edebilirler. Mülhak vakıf yöneticilerinde aranacak şartlar ile yardımcılarının nitelikleri yönetmelikle düzenlenir.”* Bu hüküm ve VK m. 3'ten hareketle mülhak

²¹ Bu tür vakıfların kurulması hem vakfedenin mal varlığından soyundan gelenlerin yararlanmasını hem de bu malların arta kalan kısımlarından kamunun faydalanmasını sağladığından, toplumsal barışın ve huzurun sağlanmasına da yardımcı olduğu gerekçesiyle, teşvik edilmektedir. Bkz. Şebnem Akipek ve Hüseyin Altaş, “Vakıflarda Evladiye Davaları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 47/1, (1998): 147. Ancak karma vakıflar, TMK m. 372 anlamında aile vakfı sayılmayıp, salt olağan birer vakıf olarak kabul edilmelidir. Nitekim aile vakıflarının amacı kanun koyucu tarafından TMK m. 372/I hükmünde zikredilenlerle sınırlandırılmıştır. Ayrıca, TMK m. 372/II'de düzenlenen ve Roma hukukunda *“aile fideikomisi”* olarak ifade edilen yaktan ötürü, günümüzde eski vakıflar hukukundaki anlamıyla zürri veya yarı zürri vakıfların kurulması mümkün değildir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Mustafa Dural, Tufan Ögüz ve Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku - Cilt III: Aile Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2019), 400-402; Karakoç, *Vakıf Müessesesi*, 219-220.

²² Vakıflar Yönetmeliği'nin mülhak vakıf yöneticiliği başlıklı 23. maddesine göre *“Mülhak vakıflar, vakfiye şartlarına göre Meclis tarafından atanacak yönetici eliyle yönetilir ve temsil edilir.”* Dolayısıyla, Kanun'dan farklı olarak Yönetmelik'te, *“Anayasaya aykırılık teşkil etmeyen”* ibaresine yer verilmemiştir. Günümüzde varlığını sürdüren mazbut ve mülhak vakıflardaki vakfiye şartlarının uygulanmasının Anayasa ve yürürlükte olan diğer kanunlardaki emredici hükümlerle sınırlı olup olmadığı konusu 20.10.2022 tarihinde verilen bir Anayasa mahkemesi kararı çerçevesinde tartışmalı hale gelmiştir. Nitekim zürri nitelikteki bir mazbut vakfın 1722 tarihli vakfiyesi gereğince dağıtılan galle fazlasından vakfedenin kadın alt soylarının yararlanamaması nedeniyle yapılan bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar vermiştir. Birçok açıdan eleştiriye açık olmakla beraber çalışmamızın mahiyeti gereğince ayrıntılarına giremediğimiz bu karar için bkz. AYM., 20.10.2022, 2018/14186, RG., 28.12.2022, S. 32057.

vakıf yöneticisini, vakfedenin soyundan gelen²³ ve vakfiyesi ile yürürlükteki mevzuat çerçevesinde mülhak vakfı yönetmeye ve temsile yetkili olan kişi şeklinde tanımlamak mümkündür. Yürürlükteki mevzuatta “mülhak vakıf yöneticisi” olarak adlandırılan bu kişi, eski vakıflar hukuku terminolojisinde (klasik terminolojide) ise “mütevelli” olarak adlandırılmaktadır²⁴.

²³ VK m. 3'teki mülhak vakıf tanımında zikredilen “vakfedenlerin soyundan gelenler” tabiri, vakfedenin vakfiyesinde öngördüğü sınırlandırıcı vakıf şartları saklı kalmak üzere, erkek veya kadın vakfedenin uzak ve yakın bütün evladını yani altoyunu kapsamaktadır. Öğretide “vakıf evladı” olarak da nitelendirilen bu tabir, vakfedene evlatlık bağı ile bağlı olanları kapsamaz. Zira, mülhak vakıflar mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlük tarihinden önce kurulmuş vakıflardan olduğu için, o tarihlerde yürürlükte olan İslam-Osmanlı hukukuna göre evlat edinme müessesesi yoktur. Keza eski vakıflara ilişkin ihtilaflarda eski hukuk kurallarının (İslam miras hukuku-ferah ve intikal vb.) geçerli olması da vakfedene evlatlık bağı ile bağlı olanları onun soyundan gelenler tabiri içerisinde değerlendirilmesini engellemektedir. Bkz. Şakir Berki, *Vakıflarla İlgili Önemli Meseleler* (İstanbul: Bayrak Yayınları, 1990), 30; Ali Himmet Berki, *Vakıflar İkinci Kitap (Medeni Kanunda “Te’sis” ve Vakıflar Kanunu hükümleri)* (Ankara: Nur Matbaası, 1950), 62, dn. 2.; Metin İkizler ve Yasin Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, Güncellenmiş 2. Bası, 2021), 102; Mengüç, “Galle”, 611. Nitekim Yargıtay da evlatlığın biyolojik (zürri) çocuk olmadığına ve bu sebeple galle fazlasına müstahak vakıf evladı olduğunun tespiti davasında vakıf evladı sayılmayacağına karar vermiştir. Bkz. Y. 18. HD., 19.04.2016, E. 2016/5815, K. 2016/6240, www.kazanci.com.tr, E.T. 02.07.2023. Benzer şekilde, evlilik bağı da evlat edinmeyle bir tutulmuş ve vakfeden ile soybağının kurulması için yeterli sebep sayılmamıştır. Bkz. Mengüç, “Galle”, 615; Y. 8. HD., 26.02.2019, E. 2019/221, K. 2019/1947, www.kazanci.com.tr, E.T. 03.07.2023.

²⁴ Esat Arsebük, *Medeni Hukuk: Cilt I, Başlangıç ve Şahsın Hukuku* (İstanbul: Tan Matbaası, 1938), 322; Ahmet Akman, *Eski Vakıflar Hukuku ve İdaresi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019), 157; Berki, *Vakıflar İkinci Kitap*, 98. Eski vakıflar hukuku öğretisinde mütevelli, “vakfiye şartları, şer’î hükümler ve mer’î mevzuat çerçevesinde vakfın işlerini idare etmek üzere görevlendirilen kimseyi ifade eder.”. Bkz. Nazif Öztürk, “Mütevelli”, içinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 32: 217. 2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu döneminde ise öğretide mütevelli, “vakıf işlerini vakıfnamede yazılı şartlar dairesinde ve kanun hükümlerine uygun surette görmek ve idare etmek için tayin olunan kimse” şeklinde tanımlanmaktaydı. Bkz. Arsebük, *Medeni Hukuk*, 306, dn. 21. Dolayısıyla 743 sayılı Medeni Kanun’un kabulünden önceki Türk hukukunda kullanılan ve Medeni Kanun’un kabulünden sonra 1935 yılında yürürlüğe giren 2762 sayılı Vakıflar Kanunu’nun yürürlüğü döneminde de kullanılmaya devam edilen “mütevelli” terimi, 2008 yılında yürürlüğe giren 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ve Vakıflar Yönetmeliği ile “vakıf yöneticisi” terimine dönüştürülmüştür. Bu sebeple bu makalede pozitif hukuk çerçevesinde “mülhak vakıf yöneticisi” terimi kullanılacaktır.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu çerçevesinde mülhak vakıf yöneticilerini atama yetkisi, VGM'nin en üst seviyedeki karar organı olan, Vakıflar Meclisi'ne aittir (VK m. 6/II)²⁵. Ancak mülhak vakıf yöneticisi olarak atanmak isteyenlerin öncelikle VY m. 24'deki şartları²⁶ sağlaması, sonrasında VY m. 25'deki belgelerle birlikte ilgili bölge müdürlüğüne başvurması gerekmektedir. Bu belgeler arasında en önemli *“vakfiye şartlarına göre yönetici olabileceğine dair yetkili asliye hukuk mahkemesinden alınan kesinleşmiş mahkeme kararı”*dır (VY m. 25/I-a). Vakfedenin soyundan geldiği ve vakfiyedeki şartları haiz olduğu iddiasında olan kişilerin bu kararı elde etmek için açtıkları davaya uygulamada *“tevlivete ehil vakıf evladı olunduğunun tespiti”* davası adı verilmektedir²⁷. Dolayısıyla kesinleşmiş mahkeme kararı neticesinde *“tevlivet”*²⁸ (mütevellilik) görevine hak kazandığı tespit edilen kişi,

²⁵ 2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu'nda ise bu yetki bizzat VGM'ye aitti (eVK m. 18). eVK m. 19 gereğince *“Umum Müdürlükçe tevcih yapılmadan, mütevelli vakfa el koyamaz.”* ve eVK m. 20 gereğince, *“Azledilen mütevellilerin yerine vakfedenlerin şartlarına ve bu kanun hükümlerine göre mütevelli olması lazım gelenler varsa onlara tevcih yapılır.”*

²⁶ Bu şartlar şunlardır: *“a) Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olmak, b) En az ilkokulu mezunu olmak, c) Kanunun 9 uncu maddesinde belirtilen suçlardan birinden mahkûm olmamak.”*

²⁷ Uygulamada tevlivete ehil ve galle fazlasına müstahak evlat olduğunun tespiti amacıyla birlikte açılan bu davalarda öncelikle vakfedenle soy bağının ispatlanması, sonrasında vakfiyede öngörülen şartların gerçekleşmesi aranmaktadır. Bkz. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 14.02.2013, E. 2012/11350, K. 2013/1775, *“Davacı kesinleşen mahkeme kararı ile aynı vakfin evladı olduğunu tespit ettirdiğine göre vakfeden ile soybağını ispatlamıştır. Davaya konu Mülhak M. Ş. M. P. Ş. A. Efendi Vakfî'na ait vakfiyede tevlivet, batın şartı (ön batında sağ vakıf evladı varken sonraki batında bulunan evladın hak sahibi olamaması kuralı) ile evlada bırakıldığından, davacının bu şartları taşıyıp taşımadığı araştırılıp oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, yerinde bulunmayan gerekçe ile davanın reddi doğru görülmemiştir.”*, www.kazanci.com.tr, E.T. 15.04.2023. Aynı yönde bkz. Bkz. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 29.09.2022, E. 2020/680, K. 2022/7578, www.kazanci.com.tr, E.T. 15.04.2023; Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 16.02.2022, E. 2020/4924, K. 2022/1257, www.kazanci.com.tr, E.T. 15.04.2023; Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 09.02.2022, E. 2020/2538, K. 2022/983, www.kazanci.com.tr, E.T. 15.04.2023; Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 28.04.2021, E. 2021/518, K. 2021/3925, www.kazanci.com.tr, E.T. 15.04.2023.

²⁸ Mülhak vakıflarda *“tevlivet”*, mahkemece vakıf yöneticiliği görevini haiz olduğu tespit edilen vakıf evladının sırası geldiğinde Vakıflar Meclisi tarafından vakıf yöneticiliği görevine atanmasını ifade eder. Eski vakıflar hukukunda mütevelli olarak adlandırılan vakıf yöneticisinin sahip olduğu görev ve yetkiye *“velâyet (vilâ-*

ancak Vakıflar Meclisi'nin vereceği kararlarla mülhak vakıf yöneticisi olarak atanabilecektir (VK m. 6/II)²⁹.

Mülhak vakıf yöneticiliğine (tevlîyete) hangi şartları haiz vakıf evlatlarının ehil olduğu, vakfın hangi şartlarla yönetileceği, yöneticinin temel görev ve yetkileri, ücret (vazife) hakkı gibi hususlarda belirleyici olan ise mülhak vakıfların vakfiyeleridir³⁰. Zira eski ve yeni vakıflar hukukunda esas olan vakfedenin iradesidir/arzusudur³¹. Bu kapsamda, yeni vakıfların vakıf senetlerinde yönetim organı³² kurul veya fert organ şeklinde belirlenebilmekle birlikte mülhak vakıfların vakfiyelerinde bu organın – kural olarak – fert organ olarak belirlendiği ve tek bir yöneticiden (mütevelliden) oluştuğu görülmektedir³³.

---

yet)”, bu hususta yapılan görevlendirmeye ise “tevlîyet” adı verilmekteydi. Bununla birlikte, Osmanlı hukukunda tevlîyet tabiri çoğunlukla mütevellinin yaptığı iş için kullanılırdı. Nitekim eski vakıflar hukukuna göre vakıf yöneticisinin (mütevellinin) vakfedenin şartına ve teamüle (vicdan ve maslahata) göre, bunlar bulunmadığında ise hâkimin görüşüne müracaatla, vakfın idaresi bağlamında mutad olarak yapması gereken işlere “tevlîyet görevi” adı verilmekteydi. Bkz. Akman, *Eski Vakıflar Hukuku*, 156-157; Öztürk, “Mütevelli”, 217.

²⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Serhat Yener ve Kazım Uslu, *Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Vakfiyeden Doğan Haklara İlişkin Davalar* (Ankara: Statü Yayıncılık, 2013), 131 vd.; Yener, *Vakıf Evladiyet Hukuku*, 59 vd.

³⁰ İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar*, 111; Süeren, “Eski Vakıflar”, 100 vd.

³¹ Sena Başpınar, “Vakıflarda Yönetim Şeklinin Değiştirilmesi”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15/1, (2020): 44. Hatta İslam-Osmanlı hukukunda vakfedenin iradesine o kadar önem verilmiştir ki İslam hukukçuları “vakfedenin şartı, şâri'in (Allah ve Rasûlü) nass'ı (ayet-hadis) gibidir” demiştir. Bkz. Hamdi Döndüren, *İslam Hukukuna Göre Günümüzde Vakıf Meseleleri* (İstanbul: Erkam Yayınları, 2016), 46. Ayrıca bkz. Ebül'ülâ Mardin, *Toprak Hukuku Dersleri* (İstanbul: 1947), 56; Mustafa Avcı, *Türk Hukuk Tarihi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 376; Akman, “Vakıf Müessesesi”, 192.

³² Yeni vakıfların organları ve yönetim şekli hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Başpınar, “Yönetim Şekli”, 43 vd.

³³ Bununla birlikte, eski vakıflar hukuku öğretisine göre, vakfiyelerde yöneticilik görevinin (tevlîyetin) birden çok kişiye şart olunması caiz olduğu gibi bir kişinin birden çok vakfa yönetici (mütevelli) olması da caizdir. Ancak birinci ihtimalde yöneticilerin vakıf adına tasarrufta bulunurken birlikte hareket etmeleri ya da biri tarafından yapılan tasarrufa diğerlerinin izin veya icazeti gerekmekte, aksi halde yapılan tasarruf kesin hükümsüz (batıl) kabul edilmektedir. Bkz. Ali Himmet Berki, *Vakıflar (Vakıf Müesseseleri İnsanların Düşünebildikleri Hukuki Müesseselerin En Hayırlısıdır)* (İstanbul: Aydınlık Basımevi, 1946), 199-200; Avcı, *Türk Hukuk Tarihi*, 381; Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 200.

Mülhak vakfın iş ve işlemlerinin bu fert organ eliyle yürütülmesi esas olup mülhak vakfın yöneticisi vakfı bizzat kendisi temsil eder ve yönetir. Bu sebeple mülhak vakıf yöneticilerinin görev ve yetkilerini, kural olarak, kendilerine vekil tayin ederek üçüncü şahıslara devredemeyecekleri kabul edilmektedir³⁴. Bununla birlikte kanun koyucu tarafından mülhak vakıf yöneticisine, VK m. 6/II ve VY m. 26 gereğince, kendisine yardımcı tayin edebilmesi imkânı ve yetkisi de tanınmıştır³⁵.

II. MÜLHAK VAKIF YÖNETİCİSİNİN TEMEL GÖREV VE YETKİLERİ İLE HUKUKİ SORUMLULUĞU

Mülhak vakıf yöneticisinin temel görev ve yetkilerinin tespiti onun hukuki sorumluluğunun çerçevesini belirlemek açısından önem arz eder. Nitekim kanun koyucu VK m. 10'da vakıf yöneticisinin hukuki sorumluluğunu belirlerken onun temel görevleri ve onda bulunması gereken temel niteliklerden hareket etmiştir. Bu kapsamda, tüm vakıf yöneticileri; vakfın amacına ve yürürlükteki mevzuata uymak, vakfın amacı doğrultusunda faaliyette bulunmak, vakfın mallarını ve gelirlerini amaçlarına uygun olarak kullanmak, vakfı zarara uğratmamak, denetim makamınca tespit edilen noksanlık ve yanlışlıkları verilen süre içerisinde tamamlamak, düzeltmek ve aykırı işlemlere devam etmemekle yükümlü oldukları gibi, ayrıca, fiil ehliyetini haiz olmalı ve görevlerini sürekli olarak yapmaya engel teşkil edecek hastalıkları veya maluliyetleri de bulunmamalıdır (VK m. 10).

³⁴ Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 04.02.2020 tarihli Genelgesi'nde bu husus açık bir şekilde ifade edilmiştir. Bkz. <https://cdn.vgm.gov.tr/04022020e17675-2020-19-va.pdf>, E.T.: 16.08.2023. Buna karşılık 2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu zamanında ise, mülga Tüzük hükümleri gereğince, mülhak vakıf yöneticisinin vakıf işlerini kısmen veya tamamen görmesi amacıyla kendisi yerine bir vekil tayin edebiliyordu. Bkz. Akyıldız, "Devlet Denetimi", 61.

³⁵ Örneğin, akar ve hayratları değişik illerde bulunan veya aynı yerde olsa bile bunları doğrudan doğruya idare etmenin çok masraflı veya imkânsız olduğu mülhak vakıflarda bir yönetici yardımcısına ihtiyaç duyulacağı açıktır. Böyle bir durumda mülhak vakıf yöneticisi, yetkilerinin sınırlarını belirlemek, devredeceği görev ve yetkileri yazı ile tebliğ etmek ve VGM'ye iletilmek üzere ilgili bölge müdürlüğüne bildirmek kaydıyla VY m. 26'da belirtilen şartları haiz bir yönetici yardımcısı atayarak vakfın işlemlerini yürütebilecektir. VGM'nin 04.02.2020 tarihli Genelgesi'nde bu usul açık bir şekilde ifade edilmiştir. Bkz. <https://cdn.vgm.gov.tr/04022020e17675-2020-19-va.pdf>, E.T.: 16.08.2023.

Eski ve yeni vakıfların yöneticileri hakkında VK m. 10'da düzenlenen bu temel görev ve sorumlulukların yanında Vakıflar Yönetmeliği'nde mülhak vakıf yöneticilerine özel bazı sorumluluklar da öngörülmüştür. Nitekim VY m. 27 gereğince mülhak vakıf yöneticileri, VK m. 10'da belirtilen sorumluluklarının yanında; *“öncelikle vakıf kültür varlıkları olmak üzere vakfa ait akar ve hayratı gözetmek, onarılması gerekenleri onarmak”, “fiilen ve hukuken yerine getirilmesine imkân kalmayan vakfiye şartlarının değiştirilmesi teklifinde bulunmak”* ve *“vakfın gelirlerinde değişiklik olması durumunda hayır şartlarındaki parasal değerleri güncel vakıf gelirlerine uyarlamak için teklifte bulunmak”* zordur. Bu görev ve yetkileri dışında mülhak vakıf yöneticisinin, mülhak vakfın denetimi kapsamında bazı yükümlülükleri olduğu gibi, vakfiyelerde ve yürürlükteki mevzuatta yasaklanmayan ve sıfatı icabı yapmaya yetkili olduğu bazı işler de mevcuttur³⁶. Nitekim mülhak vakıf yöneticisi temsilci gibi sorumlu olduğundan, kural olarak, mülhak vakıfla ilgili her türlü tasarruflarda bulunmaya yetkilidir³⁷. Ayrıca, önceden bahsedildiği üzere, kanun koyucu tarafından mülhak vakıf yöneticisine kendisine yardımcı atama yetkisi de tanınmıştır (VK m. 6/II).

Vakıf yöneticiliği tamamen güvene dayalı ve kamu yararının ağırlıkta olduğu bir görev olduğundan, bu görevi gereği gibi veya hiç yerine getirmeyen veyahut yetkilerini vakfın aleyhine olacak şekilde kullanan vakıf yöneticilerinin hukuki sorumluluğu doğar. Vakıf yöneticilerinin hukuki sorumluluğu, VK m. 10 gereğince, görevden alınmalarını ve

---

³⁶ Berki, *Vakıflar İkinci Kitap*, 102. Mülhak vakıf yöneticilerinin mülhak vakfın denetimi kapsamında mülhak vakfın muhasebesini tutma (VK m. 31) ve zorunlu beyannameleri verme ve bildirimlerde bulunma (VY m. 38) yükümlülükleri vardır.

³⁷ Bu çerçevede mülhak vakıf yöneticisi, korumak ve muhafaza etmekle sorumlu olduğu vakıf malları yönünden, adeta hukuki yetkiye dayanan iyiniyetli zilyet (başkası için zilyet) konumundadır (TMK m. 993 ve 994). Bununla beraber, kusurlu fiilleriyle vakfa verdiği zararlardan da sorumlu olduğu kabul edilmektedir (VK m. 10/IV). Bkz. Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 195; Yılmaz, *Eski Vakıflar*, 70. Yazarlar mülhak vakıf yöneticisinin vekil sıfatını taşıdığını ifade etmekle beraber kanaatimizce vakıf yöneticisini vekilden daha geniş bir anlamda temsilci olarak görmek gerekir. Nitekim borçlar hukuku anlamında vekil, TBK m. 502 gereğince teknik anlamda, vekalet verene ait olan işin yönetimini ve gerektirdiği hizmeti görmeyi vekalet sözleşmesine uygun olarak borçlanan kişi iken temsilci ise bir sözleşme ilişkisinin varlığı gerekmesizin tek taraflı bir hukuki işlem neticesinde kendisine verilen yetki çerçevesinde temsil edilenin ad ve hesabına hukuki işlemlerde bulunan kişidir. Bkz. Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Yetkin Yayınları, 25. Baskı, 2020), 496-497.

kusurlu fiilleri nedeniyle vakfa verdikleri zararlardan ötürü tazminat sorumluluklarını ifade eder³⁸. Bu kapsamda mülhak vakıf yöneticileri, VK m. 10 ve VY m. 27’de çerçevesi belirlenen görev ve sorumluluklarını gereği gibi veya hiç yerine getirmemeleri veyahut yetkilerini vakfın aleyhine olacak şekilde kullanmaları durumunda, mahkeme kararıyla görevlerinden alınabilecekleri gibi bunun yanı sıra veya ayrıca kusurlu fiilleri nedeniyle mülhak vakfa verdikleri zararları da tazminle yükümlü tutulurlar. Bu çerçevede çalışmamızda, mülhak vakıf yöneticisinin görevden alınması davası ayrıntılı bir şekilde incelenecek ve ilgili yerlerde tazminat sorumluluğuna da değinilecektir.

III. MÜLHAK VAKIF YÖNETİCİSİNİN GÖREVDEN ALINMASI DAVASI

A. Görevden Alma (Azil) Kavramı ve Vakıf Yöneticiliğini Sona Erdiren Diğer Sebepler

Mülhak vakıf yöneticisinin “*mütevellilik/tevlîyet*” adıyla anılan yöneticilik görevi çeşitli sebeplerle sona erebilir. Vakıf yöneticiliğini sona erdiren temel sebepler; görevden alma (azil), ölüm, istifa ve VK m. 9’daki suçlardan biriyle mahkûmiyettir³⁹. Bunlardan en bilineni ve sonuçları itibarıyla en önemli olanı ise vakıf yöneticisinin görevden alınmasıdır. Klasik terminolojide “*azil*” olarak adlandırılan bu kavram, hukuki niteliği itibarıyla, tek taraflı ve varması gerekli bir irade beyanıyla bir kimsenin görevine son verme veya bir kimseye verilen bir yetkinin geri alınmasını ifade eden bozucu yenilik doğuran bir haktır⁴⁰. Kanun koyucu tamamen güvene dayalı olan vakıf yöneticiliği

³⁸ Aynı yönde bkz. Akyıldız, “Devlet Denetimi”, 72.

³⁹ 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 9 gereğince, “*Vakıflarda; hırsızlık, nitelikli hırsızlık, yağma, nitelikli yağma, dolandırıcılık, nitelikli dolandırıcılık, zimmet, rüşvet, sahtecilik, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, güveni kötüye kullanma, kaçakçılık suçları ile Devletin güvenliğine karşı işlenen suçların birinden mahkûm olanlar yönetici olamazlar. Vakıf yöneticisi seçildikten sonra yukarıdaki suçlardan mahkûm olanların yöneticiliği sona erer.*”. Vakıf yöneticiliğini sona erdirmesi bakımından bu suçların kime karşı işlendiğinin bir önemi yoktur. Bu suçlar vakıfla alakası olmayan üçüncü kişilere karşı da işlenmiş olsa vakıf yöneticiliği görevini sona erdirecektir.

⁴⁰ Eren, *Borçlar Genel*, 506.

görevini gereği gibi veya hiç yerine getirmeyen veyahut yetkilerini vakfın aleyhine olacak şekilde kullanan vakıf yöneticisi hakkında VK m. 10 hükmünde görevden alma (azil) yaptırımını ayrıntılı bir şekilde düzenleyerek vakıf tüzel kişiliğini korumuştur.

Mülhak vakıf yöneticisinin görevden alınması, 2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu m. 33'teki düzenlemeden farklı olarak, Vakıflar Meclisi'nin vereceği idari bir karar neticesinde değil; Meclis'in vereceği karara dayalı olarak VGM'nin başvurusu üzerine açılan bir davayla mülhak vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesinin vereceği bir karar neticesinde gerçekleştirilir (VK m. 10). Mülhak vakıf yöneticisinin görevden alınması davasını; tarafları, konusu, hukuki niteliği, esasa ve usule ilişkin şartları ve hukuki sonuçları itibariyle ayrıntılı bir şekilde incelemek gerekir.

B. Davanın Tarafları, Konusu ve Hukuki Niteliği

Mülhak vakıf yöneticisinin görevden alınması davasının davacı tarafında Vakıflar Genel Müdürlüğü yer alır. Bu davanın davalı tarafında ise ilgili mülhak vakıf yöneticisi ve mülhak vakıf tüzel kişiliği birlikte yer alır. Zira, vakıf yöneticisinin görevden alınması davasında verilecek karar vakıf tüzel kişiliğini de doğrudan etkileyeceğinden, vakıf tüzel kişiliğinin de bu tür davalarda taraf sıfatının bulunması zorunludur⁴¹. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun da belirttiği üzere, VGM tarafından açılan vakıf yöneticilerinin görevden alınması konulu davalarda husumet, vakıf tüzel kişiliği ile görevden alınması talep edilen kişilere birlikte yöneltilmeli; eğer dava, bunlardan sadece birine karşı (örneğin salt vakıf tüzel kişiliği ya da görevden alınması

---

⁴¹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 26.03.2003, E. 2003/18-173, K. 2003/191, "Diğer önemli bir nokta da aynı zamanda ileriye etkili hukuki sonuçlar doğurmaya yönelik eldeki davanın açıldığı tarihte, davalının fiilen görevden uzaklaşmış olmasının, bu davada verilecek kararın vakıf tüzel kişiliğinin hak ve hukukunu etkilemesine engel olmayacağı, tersine doğrudan etkileyeceği olgusudur. Sonuç olarak; olaya maddi hukuk açısından bakıldığında da vakıf tüzel kişiliğinin, yöneticilerin azli davasında taraf sıfatının bulunmasının zorunlu olduğu sonucuna varılmaktadır. Yukarıda açıklanan tüm bu nedenlerle, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün vakfı zarara uğrattığını ileri sürdüğü kişinin yönetimden azli için açtığı davada, hak ve hukuku bu davadan etkilenecek olan vakıf tüzel kişiliğinin de taraf olarak yer almasının sağlanması gerekir. Buna göre mahkemece yapılacak iş; davacı tarafa usulüne uygun biçimde verilecek süre ile, vakıf tüzel kişiliği hakkında da dava açılıp bu dava ile birleştirilmesini sağlamak ve taraf teşkili böylece sağlandıktan sonra işin esasını incelemek olacaktır.", www.kazanci.com.tr, E.T. 19.08.2023.

talep edilen kişiler aleyhine) açılmış ise diğerinin de davada taraf olarak yer almasının sağlanması yoluna gidilmelidir⁴².

Mülhak vakıf yöneticisinin görevden alınması davasının konusunu, temel olarak, ilgili vakıf yöneticisinin VK m. 10/I ve II’de gösterilen sebeplerden birine veya birkaçına istinaden görevden alınması (azli) talebi oluşturur. Bununla birlikte vakıf yöneticilerinin görevden alınması davalarında bu talebe çoğu zaman ilgili vakıf yöneticilerinin kusurlu fiilleri ile vakfa verdikleri zararların tazmini talepleri de eklenir (VK m. 10/IV). Bu sebeple vakıf yöneticilerinin görevden alınması davaları, hukuki nitelik itibarıyla, kısmen bozucu yenilik doğuran kısmen de eda davası niteliğini taşımaktadır.

C. Davanın Şartları

1. Esasa İlişkin Şart: Vakıflar Kanunu’nda Gösterilen Sebeplerden Birinin Gerçekleşmesi

a. Genel Olarak

5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 10/I ve II gereğince vakıf yöneticisinin görevden alınma sebepleri; vakfın amacına ve yürürlükteki mevzuata uymamak, vakfın amacı doğrultusunda faaliyette bulunmamak, vakfın mallarını ve gelirlerini amaçlarına uygun olarak kullanmamak, ağır ihmâl ve kasıtlı fiillerle vakfı zarara uğratmak, denetim makamınca tespit edilen noksanlık ve yanlışlıkları verilen süre içerisinde tamamlamamak, düzeltmemek veya aykırı işlemlere devam

---

⁴² Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 26.03.2003, E. 2003/18-173, K. 2003/191, www.kazanci.com.tr, E.T. 19.08.2023. Aynı yönde bkz. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 14.10.2008, E. 2008/6679, K. 2008/10384, www.kazanci.com.tr, E.T. 14.10.2023; Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 22.09.2003, E. 2003/6423, K. 2003/6595, www.kazanci.com.tr, E.T. 15.10.2023. Ancak önceki bazı içtihatlarında Yargıtay, husumetin doğrudan vakıf tüzel kişiliğine yöneltilebileceğini belirtmekle birlikte, görevden alınması talep edilen vakıf yöneticisinin de davadan haberdar edilmesi ve bu çerçevede usulünce davaya dahil edilip savunmasının alınması zorunluluğuna dikkat çekmiştir. Bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 22.03.2000, E. 2000/18-200, K. 2000/190, www.kazanci.com.tr, E.T. 15.10.2023. Aynı yönde bkz. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 29.04.2002, E. 2002/4031, K. 2002/4959, www.kazanci.com.tr, E.T. 13.10.2023; Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 13.11.2006, E. 2006/6155, K. 2006/9005, www.kazanci.com.tr, E.T. 13.10.2023.

etmek ve fiil ehliyetini kaybetmek veya görevi sürekli olarak yapmaya engel teşkil edecek bir hastalığa veya maluliyete yakalanma halidir⁴³.

Mülhak vakıf yöneticilerinin de VK m. 10/I ve II'de sayılan bu sebeplerden birine veya birkaçına istinaden mahkemece görevlerinden alınabilmeleri mümkündür⁴⁴. Ancak kanunda sayılan bu sebepler, görevden almayı mutlak olarak gerektiren sebepler olmayıp, hâkimin takdirine bağlıdır⁴⁵. Nitekim yerleşik içtihatlarında Yargıtay, bu tür davalarda, hâkimin her eylemi ayrı ayrı takdir etmesi ve olayın oluş biçimi, aykırılığın niteliği, aykırılıkta ısrar, iyiniyet, ölçülülük, eylem-

⁴³ 6495 sayılı Kanun'un 48. maddesi ile 12.07.2013 tarihinde yürürlükten kaldırılmadan önce VK m. 10/II-f gereğince "Bu Kanunun 11 inci maddesi uyarınca iki defa idari para cezası almak" da vakıf yöneticileri açısından bir görevden alınma sebebiydi. Bu sebeple görevinden alınan vakıf yöneticilerinin, VK m. 10/III gereğince, başka bir vakfın yöneticisi ise o görevinden de alınmış sayılacakları ve beş yıl süreyle hiçbir vakfın yönetim ve denetim organında görev alamayacakları düzenlenmişti. Diğer taraftan, 2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu'nda ise mülhak ve cemaat vakfı yöneticilerinin görevden alınma (azli) sebepleri eVK m. 33'te sekiz bent halinde sayılmıştı. Bunlar; "A - Vakfında mülkiyet iddia edipte mahkemece sabit olmaması, B - Vakfına maddi zarar veren kavli veya fiili hareketlerde bulunması, C - Vakfın gelirlerini vakfiyedeki şartlar ve muayyen salahiyetler dışında sarf etmesi, Ç - Yapılması vakıflar idaresinin iznine bağlı işleri kendiliğinden yapması, D - Bütçesini ve hesaplarını kabule değer bir mazereti olmadığı halde vaktinde vermemesi, E - Bu kanun hükümlerine göre vakfını kütüğe kaydettirmemesi, F - Haysiyet ve şerefi bozan suçlardan biri ile veya ağır hapis veya altı aydan fazla hapis ile mahkum olması, G - Vakfına zarar verecek yolda vazifesinde kayıtsızlığı görülmesi"dir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Akyıldız, "Devlet Denetimi", 73 vd.

⁴⁴ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 17.12.2018, E. 2017/8780, K. 2018/20249, "Dava dilekçesinde, ... amacına ve yürürlükteki mevzuata aykırı hareket eden, ... amacı doğrultusunda faaliyette bulunmayan, ... mallarını ve gelirlerini amaca uygun kullanmayan ve ağır ihmâl ve kasıtlı fiilleri ile vakfı zarara uğratan, Denetim Makamı tarafından tespit edilen noksanlık ve yanlışlıkları verilen süre içerisinde düzeltmeyen ve eksiklikleri tamamlamayan, hukuka aykırı işlemlere devam eden mülhak ..... mütevellisi davalı ...'nin, 5737 Sayılı .....lar Kanunu'nun 10.maddesinin a,b,c,d fıkraları uyarınca görevden alınması ve tedbir olarak vakfa kayyım atanması istenmiş, mahkemece davanın kabulüyle mütevellinin görevden alınmasına, ek karar ile de daha önce ara karar ile atanan kayyımlara atama kararından itibaren aylık 500,00'er TL ücret takdirine karar verilmiştir.", www.kazanci.com.tr, E.T. 07.10.2023.

⁴⁵ Nitekim VK m. 10/II'de yöneticilerin vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesince görevlerinden "alınabileceği" belirtilmek suretiyle bu konuda hakimlere takdir hakkı tanındığına işaret edilmiştir. Buna karşılık, eMK m. 79/son ve mülga Tüzük m. 23/II'de düzenlenen görevden alma sebebinde ise hâkime takdir yetkisi tanınmamıştı. Bu sebebe istinaden, Medeni Kanun'da gösterilen yetkili merciler dışında bir kişi veya kuruluşun vakfın idaresine doğrudan doğruya veya dolaylı olarak müdahale etmesi halinde, bu müdahaleye yer veren veya göz yuman vakıf yöneticileri VGM'nin yapacağı yazılı başvuru üzerine yetkili asliye mahkemesince duruşma yapılarak herhalde görevden alınmaktaydı. Ayrıntılı bilgi için bkz. Murat Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2000), 271-272.

yaptırım dengesi gibi unsurları dikkate alması gerektiğini vurgulamaktadır⁴⁶. Ayrıca kanunda düzenlenen bu sebepler incelenirken, öğretide de ifade edildiği üzere, görevden alma (azil) yaptırımının başvurulması gereken son hukuki çare olduğu kabulünden hareket edilmeli; denetim makamı tarafından bu yola başvurulmadan önce her türlü zorlayıcı denetim imkânı kullanılmalı, ancak bunlardan bir sonuç alınamazsa bu yola başvurulmalıdır⁴⁷.

b. Vakfın Amacına ve Yürürlükteki Mevzuata Aykırılık

5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 10/I gereğince vakıf yöneticilerinin görevden alınması hususunda genel haklı sebep, yöneticinin fiil ve işlemlerinin vakfın amacına ve yürürlükteki mevzuata aykırı olmasıdır. Vakıf yöneticisinin temel sorumluluğu olması hasebiyle ayrı bir fıkra şeklinde düzenlenerek vurgulanan bu genel sebep, ikinci fıkrada beş bent halinde sayılan özel sebepleri de büyük ölçüde bünyesinde barındırmakta ve bu sebeple vakıf yöneticisinin görevden alınması hususunda genel bir haklı sebep teşkil etmektedir. Nitekim VK m. 10/II'de beş bent halinde sayılan özel sebepler, VK m. 10/I'deki bu genel haklı sebebin somut örnekleri niteliğinde olup, kanun koyucu tarafından örnek kabilinden (tadadi olarak) sayılmıştır⁴⁸.

⁴⁶ Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 23.11.2004, E. 2004/7986, K. 2004/8618, “*Vakıf idarecilerinin görevlerinden uzaklaştırılmalarına ilişkin Türk Kanuni Medenin 79. ve Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzüğün 23. maddelerinde, mahkemelerce yöneticilerin işten “uzaklaştırılabileceği” ya da görevden “ahnaabileceği” belirtilmek suretiyle, bu konuda hakimlere takdir hakkı tanındığına işaret edilmiştir. Şu hâlde, hâkimin her eylemi ayrı ayrı takdir etmesi, olayın oluş biçimi, aykırılığın niteliği, aykırılıkta ısrar, iyiniyet, ölçülülük, eylem-yaptırım dengesi gibi unsurları dikkate alması gerekir.*”, www.kazanci.com.tr, E.T. 15.10.2023. Aynı yönde bkz. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 27.09.2004, E. 2004/5231, K. 2004/6426, www.kazanci.com.tr, E.T. 15.10.2023; Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 10.11.2003, E. 2003/7872, K. 2003/8722, www.kazanci.com.tr, E.T. 15.10.2023; Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 17.03.2003, E. 2002/11882, K. 2003/1873, www.kazanci.com.tr, E.T. 15.10.2023; Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 31.01.2000, E. 2000/224, K. 2000/1014, www.kazanci.com.tr, E.T. 15.10.2023.

⁴⁷ Mehmet Özgür Avcı, “Vakıf Yöneticilerinin Görevden Alınması”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 13/3-4, (2007): 187; Teoman Akınal, *Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1988), 184; Sanem Aksoy Dursun, *Vakfın Örgütlenmesi ve İşleyişi* (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2021), 116; Akyıldız, “Devlet Denetimi”, 202.

⁴⁸ Buna karşılık, 2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu’nda vakıf yöneticisinin (mütevelli-nin) görevden alınmasına (azline) ilişkin sayılan sebepler tahdidi olarak sayılmış

Vakıf yöneticileri, vakfın kuruluş belgesinde yazılı şartlarla yürürlükteki mevzuata uymak ve genel olarak basiretli bir idareci gibi hareket etmek zorundadırlar⁴⁹. Mülhak vakıflar açısından bu durum özel bir önemi haizdir. Nitekim mülhak vakfın amacını ifade eden vakfiyelerdeki şartların gerçekleştirilmesi hususundaki bütün sorumluluk, mülhak vakfın temsil ve yönetim yetkisini haiz fert organ olan mülhak vakıf yöneticisine aittir. Mülhak vakıf yöneticileri mülhak vakfın mal varlığı üzerinde hukuki veya fiili tasarruflarda bulunurken, galle (gelir) fazlasını evlatları arasında dağıtırken veya aldıkları kararlarda vakfiye şartlarına ve yürürlükteki mevzuata uymak zorundadırlar.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 10/I gereğince mülhak vakıf yöneticisinin sorumluluğunu doğurabilecek amaca aykırılık halleri özellikle VK m. 10/II hükmünün (a), (b) ve (c) bentlerinde örnek olarak sayılmıştır. Ancak, VK m. 10/II'deki örnek durumlardan hiçbirine girmemekle birlikte, sadece VK m. 10/I gereğince mülhak vakıf yöneticisinin sorumluluğunu doğurabilecek mevzuata aykırılık halleri de mevcuttur. Nitekim mülhak vakıf yöneticisinin yapılması mahkeme veya Vakıflar Meclisi'nin kararına bağlı olan bir işi kendiliğinden yapması, VK m. 10/II'deki örnek durumlara aykırılık teşkil etmese bile, VK m. 10/I gereğince görevden alınması sonucunu doğurabilecektir⁵⁰.

---

olup sınırlı sayı ilkesine tabiydi (eVK m. 33). Keza bu dönemde yeni vakıfların yöneticileri de TMK m. 112/II gereğince ancak mülga Tüzük'te sayılan sınırlı sebeplerle görevlerinden alınabiliyordu. Ancak bu durum öğretilerde eleştirilmekteydi. Nitekim öğretilerde, Tüzük'ün hazırlanması aşamasında her durumun öngörülebilmesinin mümkün olmadığından hareketle, vakıf yöneticilerinin görevden alınabilmesinin pratik önemini kaybedeceği; bu sebeple görevden alma kararını verecek olan mahkemeye, denetim makamının Tüzük'te gösterilen sebepler dışındaki haklı sebeplere dayanan taleplerini inceleme konusunda takdir hakkı tanınmasının yerinde olacağı savunulmaktaydı. Bkz. Ahmet İşeri, *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf (Tesis)* (Ankara: 1968), 177-178; Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 268-269; Avcı, "Görevden Alınma", 186. Bu sebeple 5737 sayılı yürürlükteki Vakıflar Kanunu'nda temel bir haklı sebebe (VK m. 10/I) yer verilerek bunun örnekleri sayılmış (VK m. 10/II) ve böylece mahkemeye takdir yetkisi veren bir düzenlemeye gidilmiştir.

⁴⁹ Bu husus mülga Tüzük m. 23'te "*Vakıf idarecileri, vakıf senesinde yazılı şartlarla, yürürlükteki kanun ve nizamla uymak ve genel olarak basiretli bir idareci gibi hareket etmek zorundadırlar.*" şeklinde düzenlenmişti. Ayrıca bkz. Yargıtay 6. Hukuk Dairesi, 11.03.1980, E. 1979/7720, K. 1980/2266, www.kazanci.com.tr, E.T. 19.08.2023.

⁵⁰ Bu sebep, eVK m. 33/I-Ç ve mülga Tüzük m. 23/II-e gereğince, müstakil bir görevden alma (azil) sebebi olarak düzenlenmişti. Bu yönde bkz. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 18.12.2000, E. 2000/12992, K. 2000/13643, "*Vakıf mallarının daha yarar-*

Mülhak vakıf yöneticisinin fiilen ve hukuken yerine getirilmesine imkân kalmayan vakfiye şartlarını kendiliğinden değiştirmesi veya mülhak vakfın gelirlerinde değişiklik olması durumunda hayır şartlarındaki parasal değerleri güncel vakıf gelirlerine kendiliğinden uyarlaması buna örnektir. Nitekim bu hususlarda mülhak vakıf yöneticisi, VY m. 27 gereğince, Meclis'e teklifte bulunma sorumluluğuna aykırı davranmış ve dolayısıyla VK m. 10/I gereğince yürürlükteki mevzuata aykırı davranmış olur. Keza, mülhak vakıf yöneticisinin aldığı bir karar neticesinde vakıf tüzel kişiliği tarafından yayımlanan eserlerin yürürlükteki kanunlara ve özellikle Anayasa'daki esaslara aykırı olmaması gerekir. Ancak Yargıtay'a göre bu gibi hallerde, vakıf yöneticilerinin basiretli bir idareci olarak kendilerinden beklenen dikkat ve özeni gösterip göstermediklerinin mahkemece etraflıca araştırılması, gerekirse uzman bir bilirkişi ya da bilirkişiler kurulu aracılığıyla gerekli incelemenin yapılması ve oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekir⁵¹. Benzer şekilde Yargıtay'a göre, vakfa ait taşınmazların

---

lı herhangi bir mal veya para ile değiştirilmesi için teftiş makamının teklifi üzerine idare organının düşüncesi alındıktan sonra yetkili Asliye Mahkemesi'nce karar verilmesi gerekir. Somut olayda, yasanın bu emredici hükmüne uyulmamış, izne bağlı olan iş vakıf yöneticilerince kendiliğinden yapılmıştır. Bu durum karşısında davanın kabulü gerekirken vakfın zarara uğratılmadığı, kasıt bulunmadığı, ilgili yasa hükmünün uygulanmasının davalıyı mağdur edeceği gerekçesiyle davanın reddi usul ve yasaya aykırıdır.", www.kazanci.com.tr, E.T. 15.10.2023.

- ⁵¹ Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 02.07.2001, E. 2001/4887, K. 2001/6748, "Mahkemece, toplumdaki infial ve kamu oyununda tepkiler uyandırdığı ileri sürülen dava konusu kitaplar getirtilip, tarafların sav ve savunmaları da gözetilerek bu eserlerde yer alan görüş ve düşüncelerin yürürlükteki yasalara, özellikle Anayasanın başlangıç maddesinde anlamını bulan "Türk milli menfaatlerine, Türk varlığının Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasına, Türklüğün tarihi ve manevi değerlerine, Atatürk milliyetçiliği ile ilke ve inkılaplarına" ne gibi aykırılık oluşturduğu, laiklik ilkesinin gereği kutsal din duygularının Devlet işlerine ve politikaya ne şekilde karıştırıldığı, bu eserlerin vakıf yayınları arasında yayımlanmasının vakfın gayesine uygun düşüp düşmediği, bu konuda vakıf yöneticilerinin ilgili Tüzüğü; 23. maddesinde öngörülen basiretli bir idareci gibi davranmak kuralına uymakta kendilerinden beklenen dikkat ve özeni gösterip göstermedikleri etraflıca araştırılıp, uzman bilirkişi ya da bilirkişiler kurulu aracılığıyla gerekli incelemenin yapılması ve oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, salt sözü edilen kitaplardan bazı alıntılar ile birkaç gazetede çıkan yazılara ve özellikle müfettiş raporuna dayanılarak eksik araştırma ve yetersiz inceleme ile yazılı olduğu biçimde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.", www.kazanci.com.tr, E.T. 19.08.2023. Benzer yönde bkz. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 19.12.2022, E. 2021/2547, K. 2022/10315, www.kazanci.com.tr, E.T. 07.10.2023; Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 26.05.2015, E. 2015/6483, K. 2015/8705, www.kazanci.com.tr, E.T. 08.10.2023.

emlak vergilerini zamanında ödememek ve vakıf tarafından yapılan bazı harcamaları kayıtlara intikal ettirmemek gibi mevzuata aykırılık hallerinin vakıf yöneticisinin görevden alınması sonucunu doğurabilmesi için, Belediye gibi kurumlardan vakıfla ilgili bilgi ve belgelerin getirtilerek gerekli inceleme ve araştırma yapıp harcamalar hususunda vakıf defterleri ile karşılaştırması yaptırılarak konusunda uzman üç kişilik bilirkişi heyetinden bu hususta rapor alınıp sonucuna göre bir karar verilmesi gerekir⁵².

c. Vakfın Amacı Doğrultusunda Faaliyette Bulunmamak

5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 10/II'de örnek kabilinden sayılan durumlardan ilki, vakıf yöneticisinin vakfın amacı doğrultusunda faaliyette bulunmamasıdır (VK m. 10/II-a). Bilindiği üzere, her vakfın kendine özgü bir kuruluş amacı vardır. Yönetimi vakfedenin soyundan gelenlere şart edilmiş vakıflar olarak tanımlanan mülhak vakıflarda bu amaç; zürri (ailevi), hayri (toplumsal) veya yarı zürri (karma) nitelikte olabilir. Zürri nitelikteki mülhak vakıflarda gallenin salt vakfedenin soyundan gelenlere özgülenmesi söz konusuysen hayri nitelikteki mülhak vakıflarda ise tamamen toplumun yararına olan hayır amaçlarına özgülenmesi söz konusudur. Uygulamada en çok karşılaşılan yarı zürri nitelikteki mülhak vakıflarda ise toplumsal nitelikteki hayır şartları gerçekleştikten sonra arta kalan galle fazlasının vakfedenin soyundan gelenlere veya ilgililere özgülenmesi amaçlanmaktadır.

⁵² Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 02.06.2015, E. 2015/6494, K. 2015/9303, "Dava dilekçesinde, davalı vakfın 2005-2008 yılları işlemlerine dair olarak düzenlenen teftiş raporunu esas alarak; vakıf yöneticilerinin mevzuata aykırı davrandıkları, emlak vergilerinin zamanında yatırılmadığı, vakfa ait gayrimenkulleri rayiçlerinin çok altında kiraya vermek suretiyle vakıf kaynaklarını verimli bir şekilde kullanmayıp basiretli bir idareci gibi hareket etmeyerek vakfı zarara uğrattıkları, vakıf tarafından yapılan bazı harcamaları kayıtlara intikal ettirmedikleri, daha önceki teftiş raporunda belirtilmesine ve bu konuda uyarılmalarına rağmen vakıf belgelerinin zamanında teftiş makamına iletilmediği ileri sürülerek 5737 Sayılı Vakıflar Yasası'nın 10. maddesine aykırılıklar sebebiyle vakıf yöneticilerinin görevden alınmaları istenildiğine göre; mahkemece, ileri sürülen iddialarla ilgili .... ve Belediye gibi kurumlardan vakıfla ilgili bilgi ve belgelerin getirtilerek gerekli inceleme ve araştırma yapıp harcamalar hususunda vakıf defterleri ile karşılaştırması yaptırılarak konusunda uzman üç kişilik bilirkişi heyetinden dava dilekçesindeki iddialarla ilgili rapor alınıp sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, vakıf yönetim kurulu karar defteri ile diğer defterler incelenmeden yetersiz bilirkişi raporu esas alınarak ek-sik inceleme ile davalı ... ile ... yönünden davanın kabulüne karar verilmesi, Doğru görülmemiştir.", www.kazanci.com.tr, E.T. 08.10.2023.

Mülhak vakıf yöneticisinin gerçekleştireceği iş ve işlemlerde mülhak vakfın vakfiyesinde öngörülen bu amaçlar doğrultusunda faaliyetlerde bulunması şarttır. Bu faaliyetler temel olarak; vakfın gallesinin veya galle fazlasının vakfiyedeki şartlara uygun olarak VY m. 53 vd. usule göre hesaplanarak hak sahiplerine dağıtılması ve hayır amaçlarının vakfiyelerdeki şartlara ve günümüz standartlarına uygun olarak gerçekleştirilmesidir. Bu çerçevede mülhak vakıf yöneticileri, VY m. 27 gereğince, öncelikle vakıf kültür varlıkları olmak üzere vakfa ait akar ve hayratı gözetmek, onarılması gerekenleri onarmakla yükümlüdürler. İşte mülhak vakıf yöneticilerinin mülhak vakfın amacını gerçekleştirmeye hizmet eden bu gibi faaliyetlerde bulunmamaları VK m. 10/II-a gereğince görevden alınmaları sonucunu doğurabilecektir.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 10/II-a'da düzenlenen bu görevden alma sebebi, VK m. 10/I'de düzenlenen genel haklı sebeple büyük ölçüde bağlantılı olduğu gibi, (b) ve (c) bentlerinde düzenlenen özel sebeplerle de büyük ölçüde bağlantılıdır. Zira, vakfın mallarını ve gelirlerini amaçlarına uygun olarak kullanmamak ile ağır ihmal ve kasıtlı fiillerle vakfı zarara uğratmak da esasında vakfın amacı doğrultusunda faaliyette bulunmamaktır. Nitekim Yargıtay da vakıf yöneticisinin vakfın amacına ve yürürlükteki mevzuata aykırı bir şekilde vakıf gelirini sarf ederek üçüncü kişilere borç vermesini ve vakfa zarar veren kavli ve fiili hareketlerde bulunmasını vakfın amacına aykırı faaliyetler olarak yorumlamıştır⁵³.

d. Vakfın Mallarını ve Gelirlerini Amaçlarına Uygun Olarak Kullanmamak

5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 10/II'de örnek kabilinden sayılan durumlardan ikincisi, vakıf yöneticisinin vakfın mallarını ve gelirlerini

⁵³ Yargıtay 6. Hukuk Dairesi, 11.03.1980, E. 1979/7720, K. 1980/2266, "Vakıf yöneticilerinin, vakıf senedi ve yönetmeliğine aykırı olarak, hiçbir taahhüt olmadan ve banka idare meclisinin muvafakatını sağlamadan 10 yıl vade ve % 1 faizle 9.410.000 lirayı borç olarak verdiklerinde taraflar birleşmişlerdir. Esasen bu husus 506 sayılı SSK.nun geçici 20. maddesince, Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Maliye ve Ticaret Bakanlıkları tarafından müşterek kontrol ve murakabe edildiği sırada müfettişlerce tanzim edilen rapor münderecatı ile de sabittir. (...) Vakıf idarecileri vakıf senedindeki şartlara ve idarecilere, tanınan yetkiler dışında vakıf gelirini sarf edemezler. Vakfa zarar veren kavli ve fiili hareketlerde bulunamazlar. İş bu hareketler ister vukufsuzluktan ister ehliyetsizlikten ister kötü niyetten doğsun vakfın amacına aykırı olup belirtilen kanun ve tüzük hükümlerince işten uzaklaştırmayı gerektirir.", www.kazanci.com.tr, E.T. 19.08.2023.

amaçlarına uygun olarak kullanmamasıdır (VK m. 10/II-b). Mülhak vakıflar açısından bu sebebe en çok uyan örnek, mülhak vakıf yöneticisinin mülhak vakfın galle fazlasını mahkeme kararıyla ispat edilen vakfiye şartlarına aykırı olarak veya “vakıf evladı”⁵⁴ olmayan kişilere usulsüzce sarf etmesidir⁵⁵. Bu durum vakıf yöneticisinin, VY m. 53 vd. hükümleri gereğince, vakıf evladı veya ilgilisi olduğunu ve galle fazlası almaya hak kazandığını gösteren mahkeme kararıyla kendisine başvuranlara galle fazlasını usulünce ödeme yükümlülüğüne aykırılık teşkil eder ve VK m. 10/II-b gereğince sorumluluğunu doğurur. Keza, vakfiyesinde bir köy okulunun yapımı, bakımı ve onarımı gibi hayır şartları bulunan mülhak vakfın gelirlerinin bu köye içme suyu getirilmek için harcanması durumunda da vakfın gelirleri amaçlarına aykırı bir şekilde kullanılmış olur ve yöneticinin bu bent gereğince sorumluluğu doğar⁵⁶.

Mülhak vakfa ait akar taşınmazları rayiçlerinin çok altında veya bedelsiz bir şekilde kiraya vermek suretiyle vakfın mal varlığını verimli bir şekilde kullanmayan mülhak vakıf yöneticisinin de VK m. 10/II-b gereğince görevden alınması söz konusu olur⁵⁷. Bunun gibi, mülhak

⁵⁴ Vakıf evladı, zürri ve yarı zürri nitelikteki mülhak ve mazbut vakıflarda, vakfedenin soyundan geldiğini iddia eden kişilerin bu durumlarını mahkeme kararıyla tespit ettirmeleri neticesinde eski vakıflar hukuku mevzuatı yönünden sahip oldukları hukuki durumdur. Bkz. Yener, *Vakıf Evladiyet Hukuku*, 11.

⁵⁵ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 06.02.2023, E. 2021/14680, K. 2023/416, “Raporda dava konusu Vakfın eski mütevellilerinden ...'nün vakıf evladı olmayan kişilere usulsüz galle ödemesi yaptığı gerekçesiyle 20.10.1948 tarihli karar ile azledildiği, davacıların üst soyunun da usulsüz galle ödemesi alan kişilerden olduğu kabul edilmiş ise de, belirtilen azil kararının Danıştay 5. Dairesinin 50/523-51/587 Sayılı kararı ile iptal edildiği dikkate alınmamıştır. Yine aynı raporda dosyaya kazandırılan Osmanlıca belgelerin tercümesinin yapıldığına dair bilgi bulunmadığı gibi, özellikle Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 14.11.2019 tarihli yazısı ekinde belirtilen evraklar değerlendirilmemiş ve tartışılmamıştır.”, www.kazanci.com.tr, E.T. 19.08.2023. Ayrıca bkz. Akyıldız, “Devlet Denetimi”, 74.

⁵⁶ Benzer yönde bkz. Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 270.

⁵⁷ Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 30.06.2015, E. 2015/8708, K. 2015/11525, “Davacı vekili dava dilekçesinde; davalı vakfın denetimi sonucu düzenlenen teftiş raporunu esas alarak; vakıf yöneticilerinin mevzuata aykırı davrandıkları, vakfa ait gayrimenkulleri rayiçlerinin çok altında kiraya vermek suretiyle vakıf kaynaklarını verimli bir şekilde kullanmayı basiretli bir idareci gibi hareket etmeyerek vakfı zarara uğrattıkları vb. iddiaları ileri sürülerek vakıf yöneticilerinin görevden alınmalarını istemiş, mahkemece davanın kabulüne karar verilmiştir. Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı kanıtlarla yasal gerektirici nedenlere ve özellikle kanıtların takdirinde bir isabetsizlik görülmemesine göre sair temyiz itirazları yerinde değildir.”, www.kazanci.com.tr, E.T. 08.10.2023. Aynı yönde bkz. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi,

vakfın hayrat taşınmazlarını tahsis edildiği amaç doğrultusunda kullanılmayarak kiraya veren vakıf yöneticisi de bu bent gereğince görevinden alınabilecektir⁵⁸. Keza, vakıf yöneticisinin mülhak vakfın mallarını şahsi menfaatleri için kullanması veya vakfın parasını harcarken vakfın amacına ve bu amaca yönelik olarak vakfiyede öngörülen şartlara uymaması da bu bent gereğince görevden alınması sonucunu doğurabilecektir⁵⁹. Ancak bu gibi haller, aynı zamanda, ağır ihmal ve kasıtlı fiillerle vakfı zarara uğratmak kapsamına da girdiğinden vakıf yöneticisinin bir sonraki bent gereğince de görevden alınması talep edilebilir ve buna ek olarak kusurlu fiilleriyle vakfa verdiği zararlar sebebiyle tazminat sorumluluğu da söz konusu olur (VK m. 10/IV).

e. Ağır İhmal ve Kasıtlı Fiillerle Vakfı Zarara Uğratmak

5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 10/II'de örnek kabilinden sayılan durumlardan üçüncüsü, vakıf yöneticisinin ağır ihmal ve kasıtlı fiillerle vakfı zarara uğratmasıdır (VK m. 10/II-c). Zira vakıf yöneticisinin eylem ve işlemleri, vakıf tüzel kişiliğinin iradesi kullanılarak yapıldığından, bu işlemler üçüncü kişiler ve özellikle vakıftan yararlananlar açısından vakıf tüzel kişiliği adına yapılmış kabul edilecek ve ilgili vakıf bundan sorumlu tutulacaktır⁶⁰. Ancak vakıf yöneticisinin bu

26.05.2015, E. 2015/6483, K. 2015/8705, www.kazanci.com.tr, E.T. 08.10.2023; Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 17.11.2003, E. 2003/5301, K. 2003/8972, www.kazanci.com.tr, E.T. 08.10.2023; Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 02.06.2015, E. 2015/6494, K. 2015/9303, www.kazanci.com.tr, E.T. 08.10.2023.

⁵⁸ Aynı yönde bkz. Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 270.

⁵⁹ Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 26.05.1998, E. 1998/3814, K. 1998/6091, "Vakıf yöneticileri, vakıf parasını harcarken vakfın amacına ve bu amaca yönelik olarak vakıfnamede öngörülen kurallara uymak durumundadırlar. Bu kurallara uyulmaması halinde, diğer bir deyimle vakıf parası, açıkça vakfın amacına uygun olmayan yerlerde harcadığı takdirde vakfın bu sebeple zarara uğratıldığı kabul edilmelidir. Çünkü; amaç dışında olan bu harcamalar yapılmasaydı vakfın amacına uygun harcamalar daha büyük meblağlarla yapılacak idi. Bu sebeple davalılar ilke olarak vakfın uğratıldığı bu zarardan sorumludurlar.", www.kazanci.com.tr, E.T. 14.10.2023. Vakfın malları üzerinde mülkiyet iddia edilmesi ve bu iddiaların yetkili mahkemeye tamamen veya kısmen reddedilmiş olması eVK m. 33/1-A ve mülga Tüzük m. 23/II-(a)'da müstakil bir görevden alma (azil) sebebi olarak düzenlenmişti. Ayrıntılı bilgi için bkz. Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 269-270.

⁶⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 26.03.2003, E. 2003/18-173, K. 2003/191, "Bir özel hukuk tüzel kişisi olan vakfın örgütünde zorunlu organ yönetim kuruludur. (MK. m. 109). Yönetim organı, vakfın kuruluş senedinde yazılı amacını gerçekleştirmek için, her türlü yönetim işlerini görmek ve onu temsil etmekle görevlidir. Bu organ, vakfın

husustaki kişisel sorumluluğu saklı olup kanun koyucu tarafından kusur derecesinin ağırlığına göre çeşitli yaptırımlara bağlanmıştır. Nitekim kanun koyucu, vakıf yöneticisinin ağır ihmal ve kast düzeyindeki kusurunu görevden alma yaptırımına (VK m. 10/II-c) bağlarken, her düzeydeki kusuru içinse özel bir tazminat sorumluluğu (VK m. 10/IV) öngörmüştür. Dolayısıyla ağır ihmal ve kasıtlı fiillerle mülhak vakfi zarara uğratan vakıf yöneticisi VK m. 10/II-c gereğince görevden alınabileceği gibi, sebep olduğu zararları da VK m. 10/IV gereğince tazminle yükümlüdür.

Vakıf yöneticisinin vakfi uğrattığı zarar, vakfın mal varlığında fiili bir azalmaya sebep olan (fiili zarar) veya gelecekte meydana gelebilecek muhtemel bir artışı önleyen (yoksun kalınan kâr) maddi bir zarar olabileceği gibi; vakfın itibarını veya saygınlığını zedeleyen manevi bir zarar da olabilir⁶¹. Ancak bu zararın vakıf yöneticisinin VK m. 10/II-c gereğince görevden alınması sonucunu doğurabilmesi için onun “ağır ihmal”⁶² veya “kast”⁶³ düzeyindeki kusurlu bir fiilinden meydana gelmesi şarttır.

Yargıtay, vakıf yöneticisinin vakıf senedi ve yürürlükteki mevzuata aykırı olarak ve hiçbir taahhüt olmadan üçüncü kişilere borç olarak

---

mal varlığını ve işlerini yönetirken, ihtimamla (özenle) ve sadakatle hareket etmek ve basiretli bir idareci gibi davranmakla yükümlüdür. Türk Medeni Kanununun 50. (eski 48.) maddesine göre, tüzel kişinin iradesi, organları aracılığıyla açıklanır. Organlar, hukuki işlemleri ve diğer tüm eylemleriyle tüzel kişiyi borç altına sokarlar. Bu madde hükmü somut olaya uyarlandığında; Yönetimden uzaklaştırılması istenilen A.A.'nın, Nüfus Hizmetlerini Güçlendirme Vakfı'nın yönetim kurulu üyesi olarak görev yaptığı dönem içinde, bu vakfın (yani vakıf tüzel kişiliğinin) iradesini kullanarak gerçekleştirdiği eylem ve işlemler vakıf tüzel kişiliğini ilzam ettiği (borç altına soktuğu) cihetle, bunlar esas itibarıyla vakıf tüzel kişiliğinin hukukunu ilgilendirecektir. Başka bir deyişle, adı geçen kişi davaya konu edilen (vakfi zarara uğraticı) eylem ve işlemleri, vakıf tüzel kişiliğinin iradesini kullanarak, (tüzel kişiliğin yönetim organının bir objesi olarak) yaptığından, üçüncü kişiler ve özellikle vakıftan yararlananlar açısından, bu eylem ve işlemler vakıf tüzel kişiliği tarafından yapılmış kabul edilecek, bundan vakıf sorumlu tutulacaktır. (Burada, adı geçen kişinin kişisel kusurundan dolayı kişisel sorumluluğunun saklı olduğu unutulmamalıdır) .”, www.kazanci.com.tr, E.T. 19.08.2023.

⁶¹ Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 270-271.

⁶² Aynı şartlar altında bulunan her makul insanın alması gereken en basit tedbirin alınmamış olmasına borçlar hukuku öğretisinde “ağır ihmal” adı verilir. Bkz. Eren, *Borçlar Genel*, 655.

⁶³ Hukuka aykırı sonucun zarar veren (fail) tarafından bilerek istenmesine borçlar hukuku öğretisinde “kast” adı verilir. Bkz. Eren, *Borçlar Genel*, 649.

verdiği parayı vakfa maddi zarar veren fiili bir hareket olarak kabul etmiş ve bu hareketin ister bilgisizlikten ister ehliyetsizlikten isterse de kötü niyetten kaynaklansın yöneticinin görevden alınmasını gerektirdiğine karar vermiştir⁶⁴. Benzer şekilde, öğretilerde ifade edildiği üzere, vakfın mal varlığından bir suç örgütüne yardımda bulunduğu sabit olan yöneticinin ilgili vakıf bakımından hem maddi hem de manevi bir zarara sebep olduğu açıktır⁶⁵. Buradaki maddi zarar vakfın mal varlığındaki fiili azalma (fiili zarar) sebebiyle, manevi zarar ise bu yardımların toplumda infial uyandırması ve vakfın itibarını zedelemesi sebebiyle ortaya çıkar ve VK m. 10/II-c gereğince vakıf yöneticisinin görevden alınması sonucunu doğurur⁶⁶. Ayrıca, vakfın yönetici yardımcısının veya muhasebecisinin ağır ihmal ve kasıtlı fiilleriyle vakfı uğrattığı zararlar sebebiyle de vakıf yöneticisinin VK m. 10/II-c gereğince görevden alınması söz konusu olabilecektir⁶⁷.

Vakıf yöneticisinin VK m. 10/II-c gereğince görevden alınabilmesi için vakfı ağır ihmal veya kast düzeyinde zarara uğrattığına net olarak ortaya konulması gerekmektedir. Nitekim Yargıtay, bir kararında, vakıf yöneticisinin görevden alınabilmesi için dava konusu vakıf adına imzaladığı danışmanlık sözleşmesi nedeniyle vakfı ağır ihmal veya kast düzeyinde zarara uğrattığına net olarak ortaya konulması gerektiğini vurgulamıştır⁶⁸. Keza, başka bir

⁶⁴ Yargıtay 6. Hukuk Dairesi, 11.03.1980, E. 1979/7720, K. 1980/2266, www.kazanci.com.tr, E.T. 19.08.2023.

⁶⁵ Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 271.

⁶⁶ Hatta bu yardımların duyulması söz konusu vakfa yapılacak bağış ve yardımların da azalmasına yol açacağından burada dolaylı zararların varlığından da söz etmek mümkündür. Bkz. Doğan, *Vakıflarda Mal Varlığı*, 271.

⁶⁷ Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 22.10.2001, E. 2001/7718, K. 2001/9199, "(...) ayrıca mahkemenin kararına esas aldığı bilirkişi raporunda da açıklanan vakıf muhasebecisi hakkında hizmet nedeni ile emniyeti suistimal suçundan dolayı açılan kamu davasının halen derdest olduğu, henüz sonuçlanmadığı ve bu davanın açılması için vakıf yöneticilerinin bizzat Cumhuriyet Savcılığına sanık için suç duyurusunda buldukları gözönüne alınarak vakıf yöneticilerinin muhasebecisinin işlem ve eylemleri sebebiyle vakfı ne şekilde zarara uğrattıkları açıkça belirlenmeden eksik inceleme ile davanın kabulü doğru görülmemiştir.", www.kazanci.com.tr, E.T. 22.08.2023.

⁶⁸ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 14.12.2020, E. 2020/847, K. 2020/8188, "Buna göre, mahkemece cevap dilekçesinde dökümü bildirilen 275 adet taşınmazdan dolayı vakfın gelir elde edip etmediği, bu taşınmazlara ilişkin açılan dava bulunup bulunma-

kararında Yargıtay, vakfa ait paranın üçüncü bir kişi tarafından zimmete geçirilmesi suretiyle vakfın zarara uğratılması olayından vakıf yöneticilerinin haberdar olmadıkları ya da haberdar olmaları için herhangi bir neden bulunmadığının saptanması halinde böyle bir olaydan sorumlu tutulmayabileceklerini belirtmiştir⁶⁹.

Vakıf yöneticisinin “hafif ihmal”⁷⁰ veya “orta ihmal”⁷¹ düzeyindeki kusurlu bir fiili ise görevden alınmasını değil, salt tazminat sorumluluğunu doğuracaktır (VK m. 10/IV). Örneğin Yargıtay, bir başkası tarafından çıkartılan yangın sebebiyle mülhak vakıf zeytinliklerinin zarara uğraması ve yangının davalı mülhak vakıf yöneticisi tarafından davacı idareye bildirilmemesi hususunu vakfi zarara uğratan ağır ihmal ya da kasıtlı bir fiil olarak değerlendirmemiştir⁷². Keza, başka birçok kararında da Yargıtay, ileri sürülen hususların mahiyetleri itibarıyla fazla önem arz etmeyen hesap, iş ve işlemlere ilişkin olması,

---

dığı araştırılmadan, neticede davalı mütevellinin dava konusu vakıf adına imzaladığı 22.06.2010 tarihli danışmanlık sözleşmesi nedeniyle vakfın zarara uğratılıp uğratılmadığı net olarak ortaya konulmadan, davanın kabulü doğru olmamıştır. Buna göre mahkemece yapılacak iş, yukarıda belirtilen esaslar doğrultusunda rapor hazırlamak üzere Vakıflar hukuku alanında uzman yeni bir heyeti bilirkişi heyeti oluşturmak, alınacak rapor ile birlikte davalı mütevellinin davaya sebep 22.06.2010 tarihli sözleşmenin imzalanmasında ağır kast ve ihmalinin bulunup bulunmadığı hususları birlikte değerlendirmek, oluşacak sonucuna göre karar vermektir.”, www.kazanci.com.tr, E.T. 20.08.2023. Aynı yönde bkz. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 21.06.2022, E. 2022/2726, K. 2022/5951, www.kazanci.com.tr, E.T. 08.10.2023.

⁶⁹ Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 15.12.1995, E. 1995/12061, K. 1995/12789, www.kazanci.com.tr, E.T. 15.10.2023.

⁷⁰ Yalnızca dikkatli kişilerin gösterebileceği özenin gösterilmemiş olmaması borçlar hukuku öğretisindeki “hafif ihmali” oluşturur. Bkz. Eren, *Borçlar Genel*, 655.

⁷¹ Ağır ihmalle hafif ihmal arasındaki ihmale borçlar hukuku öğretisinde “orta ihmal” adı verilir. Bkz. Eren, *Borçlar Genel*, 655.

⁷² Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 20.06.2013, E. 2013/7529, K. 2013/10751, “Davacı, davalının mülhak vakıf mütevellisi olduğunu, yapılan teftiş ve Vakıflar Meclisinin kararıyla vakfi zarara uğrattığına karar verildiği belirtilerek 5737 Sayılı Kanunun 10/c maddesi uyarınca görevden alınmasını istemiştir. 5737 Sayılı Kanunun 10/c maddesinde “Ağır ihmal ve kasıtlı fiilleriyle vakfi zarara uğratan” vakıf yöneticilerinin görevden alınabileceği düzenlenmiştir. Dosya kapsamına göre bir başkası tarafından çıkartılan yangın sebebiyle vakıf zeytinliklerinin zarara uğraması ve yangının davalı tarafından davacı idareye bildirilmemesi hususu vakfi zarara uğratan ağır ihmal ya da kasıtlı fiil olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Bu sebeple yasal koşullar oluşmadığından davanın reddi gerekirken yazılı şekilde kabulü doğru görülmemiştir.”, www.kazanci.com.tr, E.T. 14.10.2023.

hataların telafisi için çaba gösterilmiş bulunması ve dava konusu eylemlerin kasta dayalı olmayıp, mazur görülebilir ihmallerden kaynaklanması karşısında vakıf yöneticisinin vakfı zarara uğratması sebebiyle görevden alınmasını uygun bulmamıştır⁷³.

f. Noksanlık ve Yanlışlıkları Verilen Süre İçerisinde Tamamlamamak, Düzeltmemek veya Aykırı İşlemlere Devam Etmek

5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 10/II'de örnek kabilinden sayılan durumlardan dördüncüsü, vakıf yöneticisinin VGM'ce tespit edilen noksanlık ve yanlışlıkları verilen süre içerisinde tamamlamaması, düzeltmemesi veya aykırı işlemlere devam etmesidir (VK m. 10/II-d). Bu görevden alma sebebine, VY m. 38/III gereğince, mülhak vakıf yöneticisinin usulünce düzenlemekle yükümlü olduğu beyanname ve bildirimlerdeki⁷⁴ eksiklikleri ve/veya yanlışlıkları VGM tarafından

⁷³ Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 31.01.2000, E. 2000/224, K. 2000/1014, “Somut olayda davalıların, vakfa ait telefon görüşme bedellerini zamanında ödemediklerinden, üç milyon ceza ödenmesine neden oldukları, 1994, 1995 ve 1996 yıllarına ait teftiş denetim paylarını süresinde ödemedikleri, bir önceki teftiş döneminde yapılan uyarılara itibar etmedikleri ve belgesiz harcama yaparak vakfı zarara uğrattıkları ile sürülerek görevden uzaklaştırılmaları istenmiş ise de; bilirkişi raporundan anlaşılacağına göre, denetim payları geç de olsa yatırılmış, denetim raporunda tavsiye konusu edilen noksanlıkların giderilmiş, hatalı ödemelerden kaynaklanan ve cezai şart niteliğindeki paralar vakfa gelir kaydedilip bu işlere sebebiyet veren vakıf çalışanı görevden alınmıştır. İleri sürülen hususların mahiyetleri itibarıyla fazla önem arz etmeyen hesap, iş ve işlemlere ilişkin olması, hataların telafisi için çaba gösterilmiş bulunması dava konusu eylemlerin kasta dayalı olmayıp, mazur görülebilir ihmallerden kaynaklanması karşısında mahkemece davanın reddine karar verilmesinde bir isabetsizlik görülmemiştir.”, www.kazanci.com.tr, E.T. 15.10.2023. Aynı yönde bkz. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 23.11.2004, E. 2004/7986, K. 2004/8618, www.kazanci.com.tr, E.T. 15.10.2023; Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 27.09.2004, E. 2004/5231, K. 2004/6426, www.kazanci.com.tr, E.T. 15.10.2023; Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 10.11.2003, E. 2003/7872, K. 2003/8722, www.kazanci.com.tr, E.T. 15.10.2023; Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 17.03.2003, E. 2002/11882, K. 2003/1873, www.kazanci.com.tr, E.T. 15.10.2023.

⁷⁴ Mülhak vakıf yöneticisi tarafından verilmesi zorunlu olan ve Vakıflar Yönetmeliği ile VGM'nin 04.02.2020 tarihli Genelgesi'nde ayrıntıları açıklanan beyanname ve bildirimler şunlardır: “Yıllık Beyanname”, “Yurtdışından Yardım/Bağış Alma, Yurtdışına Yardım/Bağış Yapma Bildirimi”, “Taşınmaz Mal Bildirimi”, “İktisadi İşletme/Şirket Açma/Kapatma Bildirimi”, “İç Denetim Raporu”, “Mülhak Vakıflar Hesap Cetveli”, “Adres Değişikliği Bildirimi” ve “Mülhak Vakıf Evladı Değişiklik Bildirimi”.

kendisine tanınan otuz günlük süre içerisinde tamamlama ve/veya düzeltme yükümlülüğüne aykırı davranması örnek verilebilir. Ancak VK m. 11 gereğince bu yaptırımın idari para cezasına dönüştürüldüğü görülmektedir⁷⁵. Nitekim söz konusu hüküm gereğince, “Genel Müdürlükçe yapılan tebligata rağmen, bu Kanun uyarınca istenen beyanname, bilgi ve belgeleri zamanında vermeyen, organların vakfiye veya vakıf senedine aykırı olarak toplanmasına sebebiyet veren veya gerçeğe aykırı beyanda bulunan vakıf yönetimine Genel Müdürlükçe her bir eylem için beşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.”. Bu hükmün gerekçesinde “Madde ile; yürürlükteki mevzuata göre, vakıf yöneticilerinin bazı işlem ve fiilleri nedeniyle görevden alınmasını gerektiren yaptırım; idari para cezasına dönüştürülmüştür.” denilerek bu yaptırımın idari para cezasına dönüştürüldüğü açıkça dile getirilmiştir. Keza VY m. 38/II gereğince de “Vakıflarca, teslimi zorunlu olan beyanname ve bildirimlerin zamanında verilmemesi halinde Kanununun 11 inci maddesi gereğince idari para cezası uygulanır.” denilerek bu husus açıklanmıştır. Dolayısıyla ancak VGM’nin düzenli denetimleri neticesinde tespit ettiği diğer eksiklikleri ve/veya yanlışlıkları kendisine verilen süre içerisinde tamamlamayan, düzeltmeyen veya aykırı işlemlere devam eden mülhak vakıf yöneticisi hakkında VK m. 10/II-d uyarınca görevden alma yaptırımını uygulanabilecektir⁷⁶.

⁷⁵ Bu yönde bkz. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 18.01.2011, E. 2010/11876, K. 2011/234, “Dava, Türk Medeni Yasası Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük’ün 23. maddesinin 1. fıkrasının (f) bendine göre, müfettiş tarafından istenilen belge, kayıt ve defterleri göndermekten veya talep edilen bilgileri vermekten kaçınan vakıf idarecilerinin görevden alınmalarına ilişkin olup, dava açıldıktan sonra 27.2.2008 tarihinde yürürlüğe giren 5737 Sayılı Vakıflar Yasası’nın 11. maddesi, genel müdürlükçe yapılan tebligata rağmen bu yasa uyarınca istenen beyanname, bilgi ve belgeleri zamanında vermeyen vakıf yönetimine her bir eylem için beşyüz Türk Lirası idari para cezası verileceği, 10. maddesinin 1. fıkrasının (f) bendinde ise 11. madde uyarınca iki defa idari para cezası alan vakıf yöneticilerinin mahkemece görevden alınabileceği hükme bağlanmıştır. Mahkemece yukarıda sözü edilen ve davanın devamı sırasında yürürlüğe giren 5737 Sayılı Vakıflar Yasasının 10. maddesi gereğince öncelikle görevden alınması istenilen vakıf yöneticileri hakkında idari işlem uygulanacağından davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yöneticilerin görevden alınmalarına karar verilmesi doğru görülmemiştir.”, www.kazanci.com.tr, E.T. 14.10.2023.

⁷⁶ Bu yönde bkz. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 02.06.2015, E. 2015/6494, K. 2015/9303, www.kazanci.com.tr, E.T. 08.10.2023; Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 10.11.2022, E. 2020/4905, K. 2022/9007, www.kazanci.com.tr, E.T. 13.10.2023.

g. Fiil Ehliyetini Kaybetmek veya Görevi Sürekli Olarak Yapmaya Engel Teşkil Edecek Hastalığa veya Maluliyete Yakalanmak

5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 10/II'de örnek kabilinden sayılan durumlardan beşincisi ve sonuncusu ise, vakıf yöneticisinin medeni hakları kullanma ehliyetini yani fiil ehliyetini kaybetmesi veya görevini sürekli olarak yapmasına engel teşkil edecek bir hastalığa veya maluliyete yakalanması halidir (VK m. 10/II-e).

Vakıf yöneticisinin fiil ehliyetini kaybetmesi, esasen, VY m. 24 gereğince yöneticide bulunması gereken şartlardan birinin yokluğu anlamına gelir. Mahkeme kararı neticesinde kısıtlanması sonucunu doğuran fiil ehliyetsizliği durumunda artık vakıf yöneticisi – kural olarak – hukuki işlemlerinde kanuni temsilcisi (vasi) tarafından temsil edilecektir (TMK m. 448)⁷⁷. Bu durum ise mülhak vakfın iş ve işlemlerinin bizzat vakıf yöneticisi eliyle yürütülmesi gerektiği temel kabulüne aykırıdır. Dolayısıyla tam veya sınırlı düzeyde fiil ehliyetsizliği (TMK m. 14-16) ispatlanan vakıf yöneticisinin VK m. 10/II-e gereğince görevden alınması gerekir. Ancak bu durumda telafisi imkânsız sonuçlar doğurabilecek bir hal söz konusu olduğundan, dava sonuçlanıncaya

⁷⁷ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 14.12.2020, E. 2020/847, K. 2020/8188, "Dava dilekçesinde; ... mütevellisi ...'nun, vakıf adına imzaladığı 22.06.2010 tarihli danışmanlık sözleşmesi nedeniyle, vakfı gereksiz yere yükümlülük altına soktuğu, ihmal ve basiretsiz işlemleri nedeniyle vakfı zarara uğrattığı açıklanarak, Vakıflar Kanunu 10. maddesi gereği vakıf yönetiminden azledilmesini istenmiş, davalı müteveli vekili davanın reddini savunmuştur. Mahkemece davanın reddine dair verilen ilk karar; Dairemizce hükme esas alınan bilirkişi raporunda çelişkili ifadeler bulunduğu gerekçesiyle bozulmuş, Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama neticesinde davanın kabulüne karar verilmiş, hüküm davalı müteveli ... vekilince temyiz edilmiştir. TMK'nin 405. maddesine göre, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini göremeyen veya korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gereken ya da başkalarının güvenliğini tehlikeye sokan her ergin kısıtlanır. Aynı Kanun'un 448. maddesine göre de, vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla vasi, vesayet altındaki kişiyi bütün hukukî işlemlerinde temsil eder. Re'sen UYAP ortamında temin edilen nüfus kayıtlarının incelenmesinden, azli istenen davalı ...'nun Karşıyaka 3. Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 2017/257-2018/604 sayılı, 12.06.2018 kesinleşme tarihli kararı ile kısıtlanmasına karar verildiğine anlaşıldığına göre, davalıya atanan vasi davaya dahil edildikten sonra yargılamaya devam edilmesi gerekirken, taraf teşkili sağlanmadan işin esası hakkında karar verilmesi doğru değildir.", www.kazanci.com.tr, E.T. 20.08.2023.

kadar Vakıflar Meclisi kararı üzerine VGM tarafından, ayırt etme gücünü kaybeden mülhak vakıf yöneticisinin geçici olarak görevden uzaklaştırılması ve mülhak vakfın kayyımca yönetilmesi ihtiyati tedbir olarak mahkemeden talep edilmelidir (VK m. 10/II).

Vakıf yöneticisinin görevini sürekli olarak yapmasına engel teşkil edecek hastalığa veya maluliyete yakalanma haline ise kanser olması sebebiyle kemoterapi tedavisi sürecine girmesini veya geçirdiği bir trafik kazası neticesinde felç olması sebebiyle görevini fiilen sürekli olarak yapamamasını örnek göstermek mümkündür. Görevini sürekli olarak yapmasına engel teşkil edebilecek bu gibi durumlar dışında vakıf yöneticisinin yalnızca hastalığı veya yaşlılığı sebep gösterilerek mahkemece görevden alınması ise uygun değildir⁷⁸.

2. Usule İlişkin Şartlar

a. Meclisin Vereceği Karara Dayalı Olarak Denetim Makamının Başvurusu

Mülhak vakıf yöneticilerinin görevden alınabilmesi için, öncelikle, denetim makamı olan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün bu hususta mahkemeye başvurması gerekir (VK m. 10/II)⁷⁹. Mülhak vakıflarda galle fazlasına müstahak vakıf evlatlarına veya ilgililere, yeni vakıflarda ise vakfın yönetim organındaki diğer yöneticilere veya seçimlik organlarına bu hususta dava açma sıfatı tanınmamıştır. Ancak vakıf yöneticisinin görevden alınması hususunda, menfaati bulunsun ya da bulunmasın herkesin, VK m. 10'a göre hareket etmesi yönünde VGM'ye başvurusu mümkündür⁸⁰.

---

⁷⁸ Vakıflar Meclisi'nin 23.08.2011 tarihli ve 313/521 sayılı kararı ile Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yürürlüğe konulan "*Temsilen Yönetilen Mülhak Vakıflara İlişkin Usul ve Esaslar*" adlı talimatın 2. maddesinde 07.03.2016 tarihinde yapılan değişiklikle mülhak vakıflarda "*Adına Temsilen Yönetim*" adlı bir uygulamaya geçilmiştir. Bu uygulamaya göre, mülhak vakıf yöneticisinin sağlık veya herhangi bir sebeple vakfı yönetemeyecek olduğunun tespit edilmesi veya ilgili mülhak vakıf yöneticisi tarafından talep edilmesi durumunda söz konusu mülhak vakıf geçici olarak Genel Müdürlükçe yönetilecektir. Bkz. <https://cdn.vgm.gov.tr/mevzuat/temsilenyonetilen-mulhak-vakiflara-iliskin-usul-ve-esaslar-yeni.pdf>, E.T. 20.10.2023.

⁷⁹ Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 24.09.1998, E. 1998/7296, K. 1998/9563, www.kazanci.com.tr, E.T. 11.10.2023.

⁸⁰ İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar*, 218. Bu yönde bkz. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 12.05.2015, E. 2014/17488, K. 2015/8037, "(...) her ne kadar davacı men-

Denetim makamının mülhak vakıf yöneticisinin görevden alınması hususunda mahkemeye başvurabilmesinin ön şartı, en üst seviyedeki karar organı olan, Vakıflar Meclisi'nden bu yönde bir idari karar almasıdır (VK m. 10/II)⁸¹. Nitekim ilgili vakıf yöneticisinin görevden alınmasına dair bir Meclis kararının bulunmaması ya da Meclis'in bu talebi uygun bulmaması Yargıtay açısından bir bozma sebebidir⁸². Bununla birlikte mahkeme, Meclis'in vereceği uygunluk kararıyla bağlı değildir; hâkim kendisi kanundaki sebeplerin mevcut olup olmadığını tespit ederek vakıf yöneticisinin görevden alınıp alınamayacağına yönelik etraflıca bir inceleme yapmalı ve sonucunda bağımsız bir karar vermelidir.

b. Mahkemenin Görevden Alma (Azıl) Kararı Vermesi

Mülhak vakıf yöneticilerinin görevden alınması, 2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu'ndan farklı olarak, belli bir prosedür çerçevesinde alınan bir mahkeme kararı neticesinde gerçekleştirilir. Nitekim vakıf yöneticileri, VK m. 10/II gereğince, *“Meclisin vereceği karara dayalı olarak Denetim Makamının başvurusu üzerine vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesince görevlerinden alınabilir.”* Gerekçesinde de ifade edildiği üzere bu hüküm ile önceden idari bir karar neticesinde

---

subu bulunduğu ...Vakfi'na ait taşınmazın gerçek değerinin altında satılarak Vakfın zarara uğratıldığı iddiasıyla Vakıf yöneticilerinin görevden alınmasını ve tazminat talep etmişse de davacının Vakfi temsil yetkisi bulunmadığı, bu sebeple Vakıf adına zarara uğratıldığı gerekçesiyle tazminat davası açma sıfatının bulunmadığı, bu iddiasını Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bildirmesi ve zarar oluşmuşsa Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından Vakıf yöneticilerinin görevden alınmaları ve tazminat talebiyle dava açılabilmesi anlaşılmakla davanın sıfat yokluğu sebebiyle H.M.K.nun 114/1-d ve 115/2. maddeleri uyarınca reddine karar vermek gerekmiştir.”, www.kazanci.com.tr, E.T. 11.10.2023.

⁸¹ Bu yetkinin VGM içerisinde başka bir organa veya kişiye (örneğin genel müdüre) devri veya bunlar tarafından kullanılması ise mümkün değildir. Bkz. İkişler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar*, 218.

⁸² Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 05.11.2018, E. 2017/14665, K. 2018/18159, *“Dava konusu vakıf, (...) yani “mülhak vakıf” olup dava konusu vakfın mütevellisinin (yöneticisi) aynı zamanda davalı olan ... olduğu ve görevine devam ettiği, nitekim davaya dayanak yapılan işlemler için mütevellinin görevden alınması talep edilmiş olup Vakıflar Meclisinin 16.08.2012 gün ve 501 Sayılı kararı ile talebin uygun bulunmadığına karar verilmiş, (...)”*, www.kazanci.com.tr, E.T. 10.10.2023. Aynı yönde bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 31.12.2014, E. 2014/2339, K. 2014/1125, www.kazanci.com.tr, E.T. 13.10.2023; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 21.05.2014, E. 2013/18-1289, K. 2014/677, www.kazanci.com.tr, E.T. 13.10.2023.

görevlerinden alınan mülhak ve cemaat vakfı yöneticileri de dahil olmak üzere vakıf yöneticilerinin görevden alınma ve uzaklaştırılmaları yetkisi bağımsız mahkemelere verilmiştir⁸³.

Mülhak vakıf yöneticilerinin görevden alınması hususunda özel ve kesin yetkili mahkeme, VK m. 10/II gereğince, mülhak vakfın yerleşim yeri (kurulduğu yer) asliye hukuk mahkemesidir⁸⁴. Dava sonuçlanana kadar görevden alınması istenen mülhak vakıf yöneticisinin görevde kalması telafisi imkânsız sonuçlar doğurabilecek bir nitelikteyse mahkeme, VK m. 10/II uyarınca, Meclis kararı ve VGM'nin başvurusu üzerine ihtiyati tedbir olarak ilgili yöneticinin geçici olarak görevden uzaklaştırılması ve mülhak vakfın kayıymca yönetilmesine de karar verebilir⁸⁵. Ayrıca VK m. 10'un son fıkrasında "*Vakıf yöneticileri mahkeme kararı olmaksızın görevlerinden uzaklaştırılamazlar.*" denilerek geçici olarak görevden uzaklaştırma yetkisinin de mahkemeye ait olduğu özellikle vurgulanmıştır. Bu hükmün ayrı bir fıkra şeklinde

⁸³ 2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu döneminde ise vakıf yöneticilerinin (mütevellilerin) görevden alınması (azli) idari bir karar neticesinde gerçekleştirilmekte ve bu sebeple bu kararlar idari yargıda iptal davasına konu olmaktadır. Bu yönde bkz. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 06.02.2023, E. 2021/14680, K. 2023/416, www.kazanci.com.tr, E.T. 18.08.2023. Ancak mülga Kanun döneminde bu uygulama, öğretilde, idari olmaktan ziyade medeni hakka ilişkin olduğu gerekçesiyle eleştirilmekte ve kanun koyucunun mülhak vakıfları VGM'nin vesayet denetimine tabi kılmasına bir işaret olarak gösterilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Akyıldız, "Devlet Denetimi", 82-83. Ayrıca bkz. Berki, *Vakıflar İkinci Kitap*, 127, dn. 1.

⁸⁴ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 17.12.2018, E. 2017/8780, K. 2018/20249, "*Dosyada bulunan ve .....lar Genel Müdürlüğü'nden gelen belgelerde dava konusu mülhak ..... yerleşim yeri konusunda vakfiyede bir açıklık mevcut olmamasına rağmen, vakfiye Halep ili ... Kazası Mahkeme-i Şeriyeye'de tescil edilmiş olup, akarlarının tamamına yakını ... İlçesindedir. Ayrıca ..... adresinin de ... ilçesinde bulunduğu anlaşılmaktadır. 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. maddesi gereği yetkinin kesin olduğu hâllerde, mahkemenin yetkili bulunması dava şartı olup, dava şartlarının 115.madde gereği yargılamanın her aşamasında re'sen dikkate alınması gerekir. Yine aynı Kanununun 19. maddesi gereği yetkinin kesin olduğu davalarda, mahkeme yetkili olup olmadığını, davanın sonuna kadar kendiliğinden araştırmak zorunda olduğu hükme bağlanmıştır. Bu durumda mahkemece, yöneticinin görevden alınması davasında ..... merkezi (kurulu olduğu yer) ... Asliye Hukuk Mahkemesi'nin yetkili olması sebebi ile yetkisizlik kararı verilmesi gerekirken, işin esasına girilip hüküm kurulması doğru görülmemiştir.*", www.kazanci.com.tr, E.T. 07.10.2023. Aynı yönde bkz. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 17.04.2014, E. 2013/20380, K. 2014/7213, www.kazanci.com.tr, E.T. 18.08.2023; Yargıtay 20. Hukuk Dairesi, 20.06.2016, E. 2016/2554, K. 2016/7253, www.kazanci.com.tr, E.T. 08.10.2023.

⁸⁵ Bu yönde bir karar için bkz. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 02.03.2023, E. 2021/17031, K. 2023/1180, www.kazanci.com.tr, E.T. 18.10.2023.

düzenlenmesinin sebebi, yeni vakıflara ilişkin mülga Tüzük m. 23'e eklenen ve sonradan Danıştay kararıyla iptal edilen son fıkra gereğince⁸⁶, önceden bu yetkinin denetim makamına (VGM'ye) ait olmasıdır. Böylece, VK m. 10/II ve V hükümlerinin yürürlüğüyle birlikte, bir taraftan denetim makamının vakıf yöneticileri hakkında geçici olarak görevden uzaklaştırma kararı vermesine engel olunmuş; diğer taraftan da bu makamın vesayet makamı gibi hareket etmesinin önüne geçilerek tüm vakıfların mahkeme kararıyla belirlenecek kayyım tarafından geçici olarak yönetilmesi sağlanmıştır⁸⁷.

D. Davanın Hukuki Sonuçları

1. Görevden Alınan Mülhak Vakıf Yöneticisi Açısından Sonuçları

Mülhak vakıf yöneticisinin görevden alınmasına yönelik mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren vakıf yöneticiliği sıfatı ve buna bağlı tüm yetkiler ortadan kalkar. Bunun yanı sıra, görevden alma sebeplerinin ağırlığını da göz önünde bulunduran kanun koyucu, VK m. 10/III hükmüyle görevlerinden alınan tüm vakıf yöneticileri açısından birtakım hukuki sonuçlar düzenlemiştir. Bu hüküm gereğince, görevlerinden alınan vakıf yöneticileri, Vakıflar Meclisi üyesi olamayacakları gibi beş yıl süreyle aynı vakfın yönetim ve denetim organında da görev alamazlar. Buna ek olarak kanun koyucu, VK m. 10/II'nin (c) ve (e) bentlerine istinaden görevden alınan vakıf yöneti-

⁸⁶ Mülga Tüzük m. 23'e 13.08.1991 tarihinde 91/2159 Bakanlar Kurulu kararıyla eklenen son fıkra şu şekildeydi: "*Vakfi zarara sokan hareketleri soruşturma raporuyla saptanan vakıf yöneticilerinin görevde kalmalarının yeni zararlar doğuracağı kanısına varılırsa, Vakıflar Genel Müdürlüğüne görevden alınmaları için mahkemeye başvurulmakla birlikte, bunlar mahkeme kararına kadar geçici olarak görevden uzaklaştırılabilir.*". Mahkeme kararı gerekmesizin denetim makamına yeni vakıf yöneticileri hakkında görevden uzaklaştırma yetkisi veren bu hüküm, Danıştay'ın 15.12.1995 tarihli ve 1994/45 esas, 1995/1005 sayılı kararıyla iptal edilmiştir. İptal edilen bu hükme dair eleştiriler için bkz. Mehmet Özgür Avcı, *Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf Yönetim Organı* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2006), 103. Diğer taraftan, mülga Vakıflar Kanunu çerçevesinde mülhak ve cemaat vakfı yöneticilerinin görevden alınması zaten denetim makamının idari bir kararı neticesinde gerçekleştiğinden, eVK m. 33 vd. hükümlerinde böyle bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

⁸⁷ Avcı, "Görevden Alınma", 197-198.

cileri açısından, daha ağır bir hukuki sonuç öngörmüştür. Buna göre, “ağır ihmal ve kasıtlı fiilleriyle vakfı zarara uğratan” ve “medeni hakları kullanma ehliyetini kaybeden veya görevini sürekli olarak yapmasına engel teşkil edecek hastalığa veya maluliyete yakalanan” ve bu sebeple görevlerinden alınan vakıf yöneticileri, başka bir vakfın yöneticisi ise o görevinden de alınmış sayılır ve beş yıl süreyle hiçbir vakfın yönetim ve denetim organında görev alamazlar.

2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu’nda görevden alma (azil) kararı, hukuki sonuçları itibariyle, idari kararlar görevlerinden alınan mülhak ve cemaat vakfı yöneticileri açısından daha ağır bir hukuki yaptırım olarak tebarüz etmekteydi. Nitekim eVK m. 34’te, tüm görevden alma sebepleri için geçerli olmak üzere, “Azli katileşen mütevellî başka bir vakfın da mütevellisi ise ondan da azledilmiş sayılacağı gibi bir daha mütevellî de olamaz.” hükmü mevcuttu. Keza yeni vakıflar için mülga Tüzük m. 24’te de “Görevden alınan vakıf yöneticileri, bir daha hiçbir vakfın yönetiminde görev alamazlar.” hükmü mevcuttu. Bu hükümlerdeki bir daha hiçbir vakfın yöneticisi olamama yaptırımı, öğretide, bir çeşit kısıtlama anlamına geldiği ve şahsiyete yönelik büyük bir darbe teşkil ettiği gerekçesiyle eleştirilmekteydi⁸⁸. Hatta bu yaptırım, öğreti ve Yargıtay tarafından, “hukuki bir ceza” olarak nitelendirilmekteydi⁸⁹. Öyle ki eski bir kararında Yargıtay, Medeni Kanun’un kabulünden önceki Türk hukukuna atıfta bulunarak, eski hukuka göre görevden alınan vakıf yöneticilerinin uzun müddet geçip de hallerini düzelttiklerine kanaat getirilirse tekrardan vakıf yöneticisi (mütevelli) tayin edilebilmelerine karşılık eVK m. 34 ile bu yolun kapatıldığını vurgulamıştır⁹⁰.

⁸⁸ Berki, *Vakıflar İkinci Kitap*, 126; Akyıldız, “Devlet Denetimi”, 77.

⁸⁹ Berki, *Vakıflar İkinci Kitap*, 127; Akyıldız, “Devlet Denetimi”, 82; Yargıtay 6. Hukuk Dairesi, 11.03.1980, E. 1979/7720, K. 1980/2266, “İş bu uzaklaştırma, hukuki bir ceza olduğundan, vakıf yöneticileri kendiliklerinden veya seçilememek suretiyle işten ayrılırlar dahi hükmedilmek gerekir.”, www.kazanci.com.tr, E.T. 19.08.2023.

⁹⁰ Yargıtay 6. Hukuk Dairesi, 11.03.1980, E. 1979/7720, K. 1980/2266, “Eski vakıflarda, azledilen mütevelli uzun müddet geçipte ıslahı hal ettiği anlaşılırsa tekrar mütevelli tayin olunabilirdi. Ancak 2762 sayılı Vakıflar Kanununun 34. maddesi ile azli kesinleşen mütevellinin bir daha mütevelli olamayacağı hükmü konulmuştur.”, www.kazanci.com.tr, E.T. 19.08.2023.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun yürürlüğüyle birlikte ise görevden alma kararının vakıf yöneticileri açısından hukuki sonuçları, mülga Vakıflar Kanunu ve mülga Tüzük'e yöneltilen eleştiriler doğrultusunda, zaman itibariyle sınırlanmış ve yer alınamayacak organ açısından ise genişletilmiştir⁹¹. Nitekim VK m. 10/II'nin (a), (b) ve (d) bentlerine istinaden görevlerinden alınan tüm vakıf yöneticilerinin beş yıllık süreyle sınırlı olarak sadece aynı vakfın hem yönetim hem de denetim organında görev almaları yasaklanmıştır. Dolayısıyla söz konusu bentlere istinaden görevlerinden alınan yöneticilerin başka bir vakfın yönetim ve denetim organında, herhangi bir zaman sınırlaması olmaksızın, görev alabilmeleri veya bu görevlerine devam edebilmeleri mümkündür. Buna karşılık VK m. 10/II'nin (c) ve (e) bentlerine istinaden görevlerinden alınan yöneticiler ise, beş yıllık süreyle sınırlı olmak üzere hiçbir vakfın yönetim ve denetim organında görev alamayacakları gibi, başka bir vakfın yöneticisi iseler o görevlerinden de alınmış sayılacaklardır. Bu hükümlerdeki beş yıllık sürenin başlangıcı hususunda kanunda bir açıklık bulunmamakla beraber, öğretilerde ifade edildiği üzere, bu sürenin mahkemenin verdiği görevden alma (azil) kararının kesinleşmesinden itibaren başlayacağını söylemek mümkündür⁹².

Kanaatimizce, olması gereken hukuk (de lege ferenda) açısından, görevden alma sebepleri arasında herhangi bir ayırım gözetilmeksizin görevlerinden alınan tüm vakıf yöneticilerinin beş yıllık süreyle sınırlı olmak üzere tüm vakıfların yönetim ve denetim organlarında görev almaları yasaklanmalıdır. Bu görüşümüz doğrultusunda eVK m.

⁹¹ Mülhak ve cemaat vakfı yöneticileri hakkında eVK m. 34 hükmünde olduğu gibi yeni vakıflar hakkında ise mülga Tüzük m. 24'te "Görevden alınan vakıf yöneticileri, bir daha hiçbir vakfın yönetiminde görev alamazlar." hükmü mevcuttu. Ancak mülga Tüzük m. 24'teki bu cümle, VK m. 10 hükmünün yürürlüğünden önce, 02.10.2001 tarihinde Danıştay 10. Dairesi'nin kararıyla iptal edilmiştir. Bkz. Danıştay 10. Dairesi, 02.10.2001, E. 1999/755, K. 2001/3329, "Türk Medeni Kanun Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzüğü'nün 24. maddesi son cümlesindeki "Vakıf yöneticileri bir daha hiçbir vakfın yönetiminde görev alamaz" hükmü, Tüzüğü'nün dayanağı Medeni Yasada bu yönde bir düzenleme bulunmama karşısında tüzüklerin üst hukuk kurallarına uygun olmasının zorunlu olduğu yolundaki Anayasa hükmüne ve genel hukuk prensibine aykırıdır.", www.kazanci.com.tr, E.T. 19.08.2023. Ayrıca bkz. Avcı, "Görevden Alınma", 198-201.

⁹² Avcı, "Görevden Alınma", 201.

34'teki düzenlemenin bu açıdan daha isabetli olduğu kanaatindeyiz. Zira, öğretilerde de ifade edildiği üzere, vakıf yöneticiliği görevinden alınan kişi güvenilirlik sıfatını kaybettiğinden bu şahsı sadece bir vakfa karşı güvenilmez kabul etmek, diğer vakıflara karşı ise güvenilir kabul etmek çelişkili bir hukuki sonuç doğurmaktadır⁹³.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu ile getirilen ve mülga 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nda mevcut olmayan bir hukuki sonuç olarak görevlerinden alınan tüm vakıf yöneticilerinin Vakıflar Meclisi üyesi olmaları da yasaklanmıştır (VK m. 10/III). Bu kapsamda, VY m. 97'de, Meclis üyeliğine seçilme şartları içerisinde "*Kesinleşmiş mahkeme kararıyla vakıf yöneticiliği görevinden alınmış olmamak*" şartı getirilmiştir. Bu aslında isabetli bir yeniliktir. Aksi halde, görevlerinden alınan vakıf yöneticilerinin tüm vakıflar üzerinde denetim yetkisini haiz olan VGM'nin en üst düzeydeki karar organında görev alabilmeleri de çelişkili bir durum oluşturacaktır.

Mülhak vakıf yöneticisinin görevden alınmasına ilişkin mahkeme kararının verilmesinde kamu yararı olup bu davanın hukuki sonuçları geleceğe etkilidir⁹⁴. Bu sebeple bu kararın verilmesinde yöneticinin görevine fiilen devam edip etmemesinin bir önemi yoktur⁹⁵. Nitekim vakıf yöneticiliği görevi herhangi bir sebeple sona ermişse artık yöneticinin görevden alınmasını talep etmekte bir hukuki yarar bulunmakla birlikte bu durum, Yargıtay'ın da belirttiği üzere, görevden alma kararının vakıf yöneticisi açısından hukuki sonuçları hakkında hüküm kurmaya engel teşkil etmez⁹⁶. Zira ileriye etkili hukuki sonuçlar doğurmaya yönelik bu davanın açıldığı tarihte vakıf yöneticisinin

---

⁹³ Berki, *Vakıflar İkinci Kitap*, 127; Akyıldız, "Devlet Denetimi", 82.

⁹⁴ Akyıldız, "Devlet Denetimi", 80.

⁹⁵ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 26.03.2003, E. 2003/18-173, K. 2003/191, www.kazanci.com.tr, E.T. 19.08.2023.

⁹⁶ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 17.05.2022, E. 2021/17527, K. 2022/4659, "*Eldeki davada, dava tarihinden önce istifa eden Vakfın yöneticilerinden davalı ...'ın görevinin istifa ile sona erdiği, yani dava tarihi itibarı ile Vakıftaki görevi sona ermiş olduğundan bu hususta mahkemedeki davalının görevden alınmasını istemekte davacı yanın hukuki yararının mevcut olmadığı, ancak görevden alınma için ileri sürülen sebeplerin varlığının sabit olması durumunda Vakıflar Kanunu'nun 10/4. maddesi kapsamında yöneticilerin aynı veya başka bir vakfın yönetim ve denetim organında görev alamayacakları yönünde hüküm kurmaya engel olmadığı anlaşılmaktadır.*", www.kazanci.com.tr, E.T. 19.08.2023.

fiilen görevden uzaklaşmış olması, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun da isabetle belirttiği üzere, bu davada verilecek kararın vakıf tüzel kişiliğinin hak ve hukukunu etkileme ihtimalini bertaraf etmez⁹⁷. Dolayısıyla vakıf yöneticisinin, ölüm hali hariç olmak üzere, istifa, vakfın kapatılması⁹⁸ gibi bir sebeple görevi sona ermiş ancak görevden alma sebeplerinden birinin varlığı sabitse, görevden alma kararının vakıf yöneticisi açısından hukuki sonuçlarına yine de hükmedilebilmesi gerekir (VK m. 10/III)⁹⁹.

2. Mülhak Vakıf Tüzel Kişiliği Açısından Özel Sonuçları

Vakıf yöneticisinin görevden alınmasının mülhak vakıf tüzel kişiliği açısından en önemli hukuki sonucu, görevden alınan mülhak vakıf yöneticisinin temsil ve yönetim yetkisinin sona ermesi ve artık bu yetkinin geçici olarak (yeni bir yönetici atanıncaya kadar) VGM'ye geçmesidir¹⁰⁰. Nitekim VK m. 6/II gereğince "(...) boş kalan yöneticilik yenisine verilinceye kadar, vakıf işleri Genel Müdürlükçe temsilen yürütülür.". Mülhak vakfın bizzat vakıf yöneticisi eliyle yönetilmesi ve temsil edilmesi esas olduğundan yöneticisiz kalan mülhak vakfın faaliyet yapamayacağı ve atıl kalacağı açıktır. Bu nedenle kanun koyucu, vakıf yöneticiliği görevini sona erdiren diğer hallerde olduğu gibi, mahkeme verilen görevden alma kararının kesinleşmesi neticesinde ilgili mülhak vakfın iş ve işlemlerinin yeni bir yönetici atanıncaya kadar VK m. 6/II gereğince temsilen yönetileceğini öngörmüştür.

⁹⁷ Bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 26.03.2003, E. 2003/18-173, K. 2003/191, www.kazanci.com.tr, E.T. 19.08.2023.

⁹⁸ Yargıtay, vakfın kapatılmasıyla (mahkeme kararıyla sona erdirilmesiyle/ dağıtılmasıyla) vakıf yöneticiliği görevinin sona ermesi halinde dahi görevden alma kararı verilmesi talebi konusuz kalsa bile, bunun vakıf yöneticilerinin aynı veya başka bir vakfın yönetim ve denetim organında görev alamayacakları hususunun (hak yoksunluğunun) belirlenmesi bakımından karar verilmesine engel olmayacağını ifade etmiştir. Bu yönde bkz. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 29.06.2021, E. 2019/3280, K. 2021/5603, www.kazanci.com.tr, E.T. 19.08.2023; Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 21.11.2022, E. 2021/517, K. 2022/9153, www.kazanci.com.tr, E.T. 08.10.2023.

⁹⁹ Bu yönde bkz. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 02.06.2015, E. 2015/6494, K. 2015/9303, www.kazanci.com.tr, E.T. 08.10.2023.

¹⁰⁰ Akyıldız, "Devlet Denetimi", 81.

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından temsilen yönetilen mülhak vakıfların iş ve işlemlerine ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi amacıyla, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 6. maddesi ile Vakıflar Yönetmeliği'nin 23. maddesine dayanılarak, Vakıflar Meclisi'nin 23.08.2011 tarihli ve 313/521 sayılı kararı ile onaylanan ve 07.03.2016 tarih ve 90/79 sayılı kararıyla revize edilen "*Temsilen Yönetilen Mülhak Vakıflara İlişkin Usul ve Esaslar*" adıyla bir talimat yürürlüğe konulmuştur¹⁰¹. Bu talimatın 3. maddesi gereğince temsilen yönetilen mülhak vakıfların tüm iş ve işlemleri, merkezde Vakıf Hizmetleri Daire Başkanlığı ile taşrada Bölge Müdürlüğü Vakıf Hizmetleri Şube Müdürlüğüne ve ilgili diğer birimlerce koordine edilerek yerine getirilir. Bu hizmetin karşılığında, VK m. 34 gereğince, temsilen yönetilen mülhak vakıfların yıllık gayrisafi gelirlerinin (gallesinin) yüzde yirmisi "*yönetim ve temsil masrafı*" adı altında VGM bütçesine gelir kaydedilir. Ancak temsilen yönetilen mülhak vakıflardan ayrıca bir "*tevlîyet ücreti*"¹⁰² kesilmez (VY m. 54/IV).

Mülhak vakıf yöneticisinin görevden alınmasına yönelik mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren ilgili mülhak vakıf azami on seneye kadar, yukarıda sözü edilen talimat çerçevesinde, denetim makamı (VGM) tarafından temsilen yönetilir (VK m. 6/II). Bu süre boyunca, tevlîyete ehil vakıf evladı olduğu mahkeme kararıyla tespit edilenlerden başvuru olması halinde, ilgili mülhak vakfa yeni bir yöneticinin tayin edilebilmesi mümkündür¹⁰³. Bu sürenin sonunda yeni

---

¹⁰¹ İlgili Talimat için bkz. <https://cdn.vgm.gov.tr/mevzuat/temsilen-yonetilen-mulhak-vakiflara-iliskin-usul-ve-esaslar-yeni.pdf>, E.T. 20.10.2023.

¹⁰² Mülhak vakıf yöneticileri çalışmamızda incelenen temel görev ve yetkilerini kısmen gönüllü yürütmekle beraber büyük çoğunluğu tevlîyet görevini yürüttükleri süre içerisinde klasik terminolojide "*vazife*" ya da "*vazife-i tevlîyet*" adı verilen bir tevlîyet ücreti almaktadır. Bu ücret genellikle vakfeden tarafından vakfiyede şart ve tayin edilmekle birlikte belirlenmemişse hâkim tarafından takdir edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. İkizler ve Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar*, 68-69; Berki, *Vakıflar*, 207; Avcı, *Türk Hukuk Tarihi*, 381; Cin ve Akgündüz, *Türk Hukuk Tarihi*, 474; Akman, *Eski Vakıflar Hukuku*, 160 vd.; Özkaya, *Eski Vakıf Hukuku*, 194; Yılmaz, *Eski Vakıflar*, 70.

¹⁰³ Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından temsilen yönetilen mülhak vakfa yönetici atanabilmesi için öncelikle tevlîyete ehil vakıf evladı olduğuna dair kesinleşmiş bir mahkeme kararı ile VGM'ye başvurulmalıdır. Vakfiyedeki şartları haiz olduğu iddiasında olan vakfedenin soyundan gelen kişiler, mülhak vakıf yöneticiliği görevi görevden alma (azil) kararı veya diğer herhangi bir sebeple boşalmadan da bu davayı açabileceklerdir. Bkz. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 29.4.2014, E. 2014/309, K. 2014/7941, "*Tevlîyete ehil vakıf evladı olduğunun tespitine karar verilebilmesi için*

bir yöneticinin atanamaması veya süreyle bağlı olmaksızın vakfedenin soyundan gelenlerin tükenmesi durumunda ise ilgili mülhak vakıf VK m. 7/I gereğince mahkeme kararıyla mazbut vakıflar arasına alınır. Uygulamada “mazbutiyet” veya “mazbutaya alınma/ayrılma” adı verilen bu karar, hukuki sonucu itibarıyla, mülhak vakıf tüzel kişiliğini süresiz olarak sona erdirir ve mazbut vakıf hukuki statüsüne dönüştürür¹⁰⁴. Böylece, mazbutaya alınan mülhak vakıf, bütün iş ve işlemlerinde artık sürekli bir şekilde VGM’ce yönetilir ve temsil edilir. Dolayısıyla mülhak vakıf hakkında mahkemece verilen mazbutiyet kararının kesinleşmesi neticesinde artık bu vakfa bir daha vakıf yöneticisi atanabilmesi mümkün değildir (VK m. 7/II). Bununla birlikte, VK m. 7/III ve 75 gereğince, mazbutaya alınmış mülhak vakıflarda da ilgililerin intifa hakları (galle fazlası, sükna hakkı, vazife karşılığı bırakılmamış ücret, maaş vs.) saklıdır¹⁰⁵. Nihayetinde mülhak vakıf yöneticisinin

---

öncelikle vakfeden ile soybağının ispatlanması, sonra da vakfiyede öngörülen şartların gerçekleşmesi gerekir. Tevliyyete ehil vakıf evladı olduğunun tespiti mahkemeye 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 6. maddesi gereğince göreve atama Vakıflar Meclisi'ne ait olduğundan halen tevliyyetin dolu olması böyle bir dava açılmasına engel değildir. Zira davacıların bu şekilde bir tespit kararı almaları halinde doğrudan doğruya vakıfyönetimine geçemeyecekleri ancak tevliyyetin ölüm, azil, istifa vs. gibi nedenlerden boşalması halinde derhal Vakıflar Genel Müdürlüğüne başvurabilecekleri böylelikle emek ve zamandan tasarrufu sebebiyle önceden böyle bir davayı açmalarında hukuki yararları bulunmaktadır. Bir başka açıdan da bu hallerde mülhak vakfın uzun süre emaneten yönetilmesini önleyebileceklerdir.”, www.kazanci. com.tr, E.T. 09.04.2023. VGM kendisine intikal eden ilk yöneticilik başvurusundan itibaren diğer evlatların haberdar edilebilmesi için 04.02.2020 tarihli Genelgesi'nde belirtilen usulle ilgili mülhak vakfa yönetici atanacağını ve atanmak isteyen vakıf evlatlarının yapması gerekenleri web sitesinde yapacağı bir duyuru ile ilan etmektedir. İlgili Genelge için bkz. <https://cdn.vgm.gov.tr/04022020e17675-2020-19-va.pdf>, E.T.: 13.09.2023.

- ¹⁰⁴ Mazbut vakıflar ile VGM arasındaki ilişkiyi, öğretide Hatemi'nin savunduğu üzere, “*sui generis bir özel hukuk vesayeti*” olarak nitelendirmek mümkündür. Bkz. Hüseyin Hatemi, “Vakıf Kurumuna Hukuk Tarihi Açısından Genel Bir Bakış”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, LV/4, (1997): 121. Bununla birlikte kendine özgü (sui generis) olarak ifade edilen bu vesayet ilişkisi, yakın tarihli bir Anayasa Mahkemesi kararında da dile getirildiği üzere, mazbut vakıfların hukuki statülerinde bir değişikliğe sebebiyet vermediği gibi özel hukuk tüzel kişiliği sıfatlarını da engellemez (VK m. 4). Bkz. AYM, 20.10.2022, 2018/14186, RG., 28.12.2022, S. 32057.
- ¹⁰⁵ Bkz. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, 10.05.2022, E. 2021/2702, K. 2022/4373, “*Dava konusu Esbak Maliye Nazırı ... Vakfı ... 08.12.1966 tarihli, 391-374 Sayılı kararı ile mazbutaya alınmıştır. 5737 Sayılı Vakıflar Kanunu'nun 31/2. fıkrası gereğince mazbut vakıfların her birinin gelir ve giderleri ayrı ayrı takip edilir. Yine aynı Kanun'un 75. maddesine göre; galle fazlası dışında bir hak, ücret, maaş, tahsisat vs. bırakılmış ise, bu durumda bunu almaya hak kazanan vakıf evlatlarına bu ödemeler yine vakfiye hükümleri çerçevesinde yapılabilecektir. Böylece mazbutaya alınmış*

görevden alınması davası, hukuki sonuçları açısından bakıldığında, mülhak vakfın mazbut vakıflar arasına alınması sürecinin de bir başlangıcı olarak kabul edilebilir¹⁰⁶.

SONUÇ

Bir eski vakıf türü olarak mülhak vakıf, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 3 gereğince, mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve yönetimi vakfedenin soyundan gelenlere şart edilmiş vakıftır. Mülhak vakıflarda amaç, zürri (ailevi), hayri (toplumsal) veya yarı zürri (karma) nitelikte olabilir. Uygulamada en çok karşılaşılan mülhak vakıf türü, zürri niteliği ağırlıkta

vakıflar için bile vakıf evlatlarının vakfiye hükümlerine göre bırakılan her türlü intifa hakları (galle, maaş, tahsisat vs.) korunma altına alınmıştır. 6111 Sayılı Kanun ile değişik 5737 Sayılı Vakıflar Kanunu'nun 7. maddesine getirilen düzenlemelere göre mazbut vakıflara ait her türlü intifa hakkının (galle fazlası, vazife karşılığı bırakılmamış ücret, maaş vs. dâhil) ödenmesi sırasında bu hakkın kazanıldığını gösteren mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl geçmemiş galle alacağı talep edebilecek ve vakfın son beş yıldaki mal varlığı dikkate alınacaktır.”, www.kazanci.com.tr, E.T. 09.06.2023.

¹⁰⁶ Akyıldız, “Devlet Denetimi”, 81. Mahkemece verilecek mazbutiyet kararı mülhak vakıflara özgü bir usuldür (VK m. 7/1). Yeni vakıflarda yönetimin herhangi bir sebeple boşalması durumunda, vakıf senesinde aksine bir düzenleme yoksa, mahkemece yeni bir yönetici seçilmekte ve atanmaktadır (TMK m. 112/II). Ancak yeni vakıflara özgü bu usulün mülhak vakıflara uygulanabilmesi mümkün değildir. Zira, mülhak vakıf yöneticisini mahkemenin seçmesi, mülhak vakfın mahiyetine ve vakfedenin amacına açıkça aykırıdır (VK m. 3). Bu sebeple yöneticisiz kalan veya yönetim organı oluşturamayan mülhak vakıflarda yönetim ve temsilin mazbutiyet kararları ile VGM'ye devrolunmasının hukuki bir zorunluluktan kaynaklandığı görülmektedir. Nitekim VGM'nin 04.02.2020 tarihli Genelgesi'nde temsilen yönetilen mülhak vakıflar hakkında mazbutaya alma davası açılmadan önce incelenmesi gereken hususlar maddeler halinde sayılmış, ancak bu incelemelerin herhangi bir sonuç alınmadığı takdirde bu yola başvurulabileceği vurgulanmıştır. Bu hususlar; ilgili mülhak vakıf evlatlarının tevliyete ilişkin devam eden davalarının olup olmadığı, ilgili mülhak vakıfta kesinleşmiş mahkeme kararı ile vakıf evladı veya galleye müstahak vakıf evladı olup olmadığı, ilgili mülhak vakfın reşit olmayan, hastalığı sebebiyle veya bir yıl ya da daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkum olma durumu gibi kısıtlılık hallerinde bulunan vakıf evladı bulunup bulunmadığı, ilgili mülhak vakıfta daha önce vakıf yöneticiliği yapmış ancak VK m. 9 ve 10 gereğince görevinden alınan ve 5 yıllık kanuni bekleme süresi dolan evladının bulunup bulunmadığı hallerinin tespit edilmesidir. İşte bu süreçler Genelge'de açıklandığı şekilde sonuçlandırılmadan ve bu hususta gerekli işlemler yapılmadan ilgili mülhak vakıf hakkında bölge müdürlüğünce mazbutiyet talebiyle mahkemeye başvurulamayacaktır. İlgili Genelge için bkz. <https://cdn.vgm.gov.tr/04022020e17675-2020-19-va.pdf>, E.T.: 06.09.2023.

olmakla birlikte toplumsal nitelikteki hayır şartları da mevcut olan yarı zürri nitelikteki mülhak vakıflardır. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün güncel verileri itibariyle Türkiye'de 248 adet mülhak vakıf varlığını sürdürmektedir. Günümüzde yeni mülhak vakıfların kurulması ve bu tür vakıflara tüzel kişilik tanımak mümkün olmamakla birlikte 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'ndaki düzenlemeler çerçevesinde aile vakıfları kurulabileceği gibi (aile-hayır amaçlı) karma vakıflar da kurulabilir.

Mülhak vakıflar, fert organ olan mülhak vakıf yöneticisi, klasik terminolojideki adıyla müteveli tarafından bizzat yönetilir ve temsil edilir. Mülhak vakıf yöneticisi, uygulamada *“tevlıyete ehil vakıf evladı olduğunun tespiti”* adı verilen dava neticesinde vakfedenin soyundan geldiği ve vakfiyedeki şartları haiz olduğu mahkemece tespit edilen kişi olup, Vakıflar Meclisi tarafından bu göreve atanır (VK m. 6/I). Mülhak vakfın amacını somutlaştıran ve ana statüsünü teşkil eden vakfiyelerdeki şartların ve bu doğrultudaki tüm iş ve işlemlerin gerçekleştirilmesi hususundaki bütün hukuki sorumluluk mülhak vakıf yöneticisine aittir. Mülhak vakıf yöneticileri, mülhak vakfın mal varlığı üzerinde hukuki ve fiili tasarruflarda bulunurken, galle fazlasını hak sahiplerine dağıtırken, vakfiyelerdeki hayır şartlarını gerçekleştirirken veya aldıkları diğer tüm kararlarda mülhak vakfın amacına, vakfiye şartlarına ve yürürlükteki mevzuata uymak zorundadırlar.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 10 ve Vakıflar Yönetmeliği m. 27 hükümleri çerçevesinde belirlenen görev ve sorumluluklarına aykırı davranan mülhak vakıf yöneticileri, VK m. 10/II gereğince görevlerinden alınabilecekleri gibi, bunun yanı sıra veya ayrıca sebep oldukları zararları da VK m. 10/IV gereğince tazminle yükümlü tutulurlar. Mülhak vakıf yöneticisinin görevden alınmasının söz konusu olduğu hallerde çoğunlukla mülhak vakfa verilmiş bir zarar da söz konusu olacağından yöneticinin tazminat sorumluluğu daha ziyade görevden alma sebeplerinin varlığında geçerli olacaktır. Vakıf yöneticilerinin vakfi uğrattıkları zararlar sebebiyle görevlerinden alınabilmeleri için ağır ihmal veya kast düzeyindeki kusurlarının açık bir şekilde ortaya konulması gerekirken tazminat sorumlulukları içinse hafif veya orta ihmal düzeyindeki kusurları yeterlidir.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun yürürlüğüyle birlikte görevden alma kararının vakıf yöneticileri açısından hukuki sonuçları, mülga Vakıflar Kanunu ve mülga Tüzük'e yöneltile eleştiriler doğrultusunda, zaman itibariyle sınırlanmış ve yer alınamayacak organ açısından ise genişletilmiştir. Ancak VK m. 10/II'nin (a), (b) ve (d) bentlerine istinaden görevlerinden alınan vakıf yöneticilerinin beş yıllık süreyle sınırlı olarak sadece aynı vakfın yönetim ve denetim organında görev almalarının yasaklanması; buna karşılık (c) ve (e) bentlerine istinaden görevlerinden alınan yöneticilerin ise beş yıllık süreyle sınırlı olmak üzere hiçbir vakfın yönetim ve denetim organında görev almamaları kanaatimizce çelişkili bir hukuki sonuç doğurmaktadır. Olması gereken hukuk (de lege ferenda) açısından, hukuki sonuçları itibariyle görevden alma sebepleri arasında bir ayırım gözetilmemeli ve görevlerinden alınarak güvenilirlik sıfatını kaybeden tüm vakıf yöneticilerinin beş yıllık süreyle sınırlı olmak üzere tüm vakıfların yönetim ve denetim organlarında görev almaları yasaklanmalıdır.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu ile getirilen bir hukuki sonuç olarak görevlerinden alınan vakıf yöneticilerinin Vakıflar Meclisi üyesi olmalarının yasaklanması ise isabetli bir yeniliktir (VK m. 10/III). Nitekim aksi halin kabulü de çelişkili bir hukuki sonuç doğuracaktır. Ayrıca, vakıf yöneticisinin görevden alınmasında kamu yararı olup bu davanın hukuki sonuçları geleceğe etkili olduğundan, vakıf yöneticiliği görevinin bu kararın verilmesinden önce – ölüm dışındaki bir sebeple – sona ermesi, mahkemece bu davanın vakıf yöneticisi açısından hukuki sonuçlarına hükmedilebilmesine engel teşkil etmez.

Mülhak vakıf yöneticisinin görevden alınması davası özellikle mülhak vakfın tüzel kişiliği açısından doğurduğu sonuçları itibariyle önem arz eder. Mülhak vakıf yöneticisinin görevden alınmasına yönelik mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren ilgili mülhak vakıf azami on seneye kadar, "*Temsilen Yönetilen Mülhak Vakıflara İlişkin Usul ve Esaslar*" adlı talimat çerçevesinde, denetim makamı olan Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından temsilen yönetilir (VK m. 6/II). Bu süre boyunca mülhak vakfa yeni bir yöneticinin atanamaması veya süreyle bağlı olmaksızın vakfedenin soyundan gelenlerin tükenmesi durumunda ise ilgili mülhak vakıf mahkeme kararıyla mazbut vakıflar

arasına alınır ve yönetimi daimî bir şekilde Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne devrolunur (VK m. 7/I). Dolayısıyla mülhak vakıf yöneticisinin görevden alınması davası, hukuki sonuçları açısından bakıldığında, mülhak vakfın mazbut vakıflar arasına alınması sürecinin de bir başlangıcı olarak kabul edilebilir.

YAZAR BEYANI	
Mali Destek/Teşekkür Beyanı:	Bulunmamaktadır.
Yazarların Katkıları	Birinci yazar: %30 İkinci yazar: %70 oranlarında katkı sağlamıştır.
Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı	Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir. Birinci yazar fakültemiz öğretim elemanlarından ve dergimizin editör kurulu üyelerindedir.
Etik Kurul Onayı:	Gerekmemektedir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Akipek, Şebnem ve Hüseyin Altaş. “Vakıflarda Evladiye Davaları”. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 47/1, (1998): 145-151.
- Akman, Ahmet. Eski Vakıflar Hukuku ve İdaresi. Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.
- Aksoy Dursun, Sanem. Vakfın Örgütlenmesi ve İşleyişi. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2021.
- Akünel, Teoman. Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1988.
- Akyıldız, Ali. “Türk Hukukunda Vakıflar Üzerinde Devlet Denetimi”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1997.
- Akyıldız, Ali. “Vakıfların Kamu Hizmetlerine Yönlendirilmesi ve Vakıflar Genel Müdürlüğünün Rolü”. İçinde Vakıf Medeniyeti Sempozyumu Kitabı. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2003.

- Arsebük, Esat. Medeni Hukuk: Cilt I, Başlangıç ve Şahsın Hukuku. İstanbul: Tan Matbaası, 1938.
- Avcı, Mehmet Özgür. "Vakıf Yöneticilerinin Görevden Alınması". Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi. 13/3-4, (2007): 181-205.
- Avcı, Mehmet Özgür. Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf Yönetim Organı. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2006.
- Avcı, Mustafa. Türk Hukuk Tarihi. Ankara: Adalet Yayınevi, 11. Bası, 2022.
- Başpınar, Sena. "Vakıflarda Yönetim Şeklinin Değiştirilmesi". Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 15/1, (2020): 42-77.
- Berki, Ali Himmet. "Tevliyyete İstihkak İddiaları ve Sübut Delilleri". Adalet Dergisi. 55/9-12, (1964): 903-907.
- Berki, Ali Himmet. Vakfa Dair Eserlerle Vakfiye ve Benzeri Vesikalarda Geçen İstilah ve Tabirler. Ankara: Doğu Matbaacılık ve Ticaret Limited Şirketi Matbaası, 1966.
- Berki, Ali Himmet. Vakıflar – İkinci Kitap (Medeni Kanunda "Te'sis" ve Vakıflar Kanunu Hükümleri). Ankara: Nur Matbaası, 1950.
- Berki, Ali Himmet. Vakıflar (Vakıf Müesseseleri İnsanların Düşünebildikleri Hukuki Müesseselerin En Hayırlısıdır). İstanbul: Aydınlık Basımevi, 1946.
- Berki, Şakir. Vakıflarla İlgili Önemli Meseleler. İstanbul: Bayrak Yayınları, 1990.
- Cin, Halil ve Gül Akyılmaz. Türk Hukuk Tarihi. Konya: Sayram Yayınları, 2022.
- Çınar, Ömer. "Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Galle (Gelir) Üzerinde Vakıf Evlatlarının ve Diğer İlgililerin Hak Sahipliği ve İntifa Hakkı Hayrından Fazla Olan Mülhak Vakıfların Aile Vakfına Dönüştürülmesi". Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi. 22 (2016): 828-855.
- Devellioğlu, Ferit. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 34. Baskı, 2020.
- Doğan, Murat. Vakıflarda Mal Varlığı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2000.

- Döndüren, Hamdi. İslam Hukukuna Göre Günümüzde Vakıf Meseleleri. İstanbul: Erkam Yayınları, 2016.
- Dural, Mustafa, Tufan Öğüz ve Mustafa Alper Gümüş. Türk Özel Hukuku - Cilt III: Aile Hukuku. İstanbul: Filiz Kitabevi, 14. Bası, 2019.
- Eren, Fikret. Borçlar Hukuku Genel Hükümler. Ankara: Yetkin Yayınları, 25. Baskı, 2020.
- Hatemi, Hüseyin. “Medeni Hukuk Tüzel Kişilerine Genel Bakış”. İçinde Cumhuriyetin 80. Yılında Uluslararası Vakıf Sempozyumu Kitabı, 245-263. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2004.
- Hatemi, Hüseyin. “Vakıf Kurumuna Hukuk Tarihi Açısından Genel Bir Bakış”. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası. LV/4, (1997): 111-128.
- Hatemi, Hüseyin. Kişiler Hukuku. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 6. Bası, 2017.
- Hatemi, Hüseyin. Medeni Hukuk Tüzel Kişileri Cilt: I (Giriş, Tarihi Gelişim, Eski Vakıflar). İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1979.
- İkizler, Metin ve Yasin Kurban. Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku. Ankara: Seçkin Yayıncılık, Güncellenmiş 2. Bası, 2021.
- İşeri, Ahmet. “Amerikan Vakıfları Üzerine Bir İnceleme”. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 3-4/27, (1970): 269-298.
- İşeri, Ahmet. “Vakıflar (Medeni Kanun’dan Önceki ve Sonraki Vakıf Nev’ileri ve Hukuki Mahiyetleri)”. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 21/1, (1964): 199-280.
- İşeri, Ahmet. Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf (Tesis). Ankara: 1968.
- Karakoç, İrem. Türk Hukuk Tarihinde Vakıf Müessesesi. Ankara: Yetkin Yayınları, 2017.
- Mardin, Ebül’ülâ. Toprak Hukuku Dersleri. İstanbul: 1947.
- Mengüç, Fatih Yaşar. “Galleye Müstehak Vakıf Evlatlığının Tespiti Davası”. Adalet Dergisi. 1/66, (2021): 595-624.
- Meray, Seha L. Lozan Barış Konferansı Tutanaklar-Belgeler. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001, Cilt I, Kitap I ve II.

- Özkaya, Eraslan. Eski Vakıf Hukuku. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012.
- Öztürk, Nazif. "Mütevelli". İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 32: 217-220. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Öztürk, Nazif. "Vakıflar Hangi Statüde Bir İdarî Yapı İle Yönetilmelidir?". Vakıflar Dergisi. 80. Yıl Özel Sayısı, (2019): 11-71.
- Öztürk, Nazif. "Vakıfların İdaresi ve Teşkilât Yapısı Üzerinde Düşünceler". Diyanet Dergisi. 22/2, (1986): 3-17.
- Öztürk, Nazif. Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar (Ahkâmü'l-Evkaf). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995.
- Sâmi, Şemseddin. Kâmûs-ı Türkî. İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2021.
- Sungurbey, İsmet. Eski Vakıfların Yeni Sorunları. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2001.
- Süeren, Erkin. "Eski Vakıfların Hukuki Yapısının Evrimi". Ankara Barosu Dergisi. 3, (2002): 81- 123.
- Şahin Allahverdi, Reyhan. "Zürri Vakıfların İdaresinde Yaşanan Sorunlar". The Journal of Academic Social Science Studies. 43/1, (2016): 313-323.
- Tazebay, M. Uygur, "Osmanlıların Kuruluş Dönemindeki Vakıf Türlerinden Ailevi ve Yarı Ailevi Vakıflar". Vakıf Haftası Dergisi. 4, (1986): 25-28.
- Tuncay, Aydın. Eski Vakıf Hükümlerimiz ve Vakıflarla İlgili Bazı İnceleme ve Sorunlar. İstanbul: Yıldız Sarayı Vakfı Yayınları, 1984.
- Yener, M. Serhat ve Kazım Uslu. Mazbut ve Mülhak Vakıflarda Vakfiyeden Doğan Haklara İlişkin Davalar. Ankara: Statü Yayıncılık, 2013.
- Yener, Serhat. Eski-Yeni Vakıflar Kanununa Göre Vakıf Evladiyet Hukuku. Ankara: Savaş Yayınevi, 2018.
- Yılmaz, Mustafa. Eski Vakıfların ve Taşınmazlarının Günümüzdeki Hukuki Rejimi. Ankara: Bilge Yayınevi, 2013.